

ONVOORZIEEN

NEEL KORTEWEG
RINA SPIGT

ONVOORZIEN

NEEL KORTEWEG
RINA SPIGT

Aanleiding voor deze uitgave is het korte verhaal 'Waterwezen' dat beeldend kunstenaar Neel Korteweg in november 2019 voordroeg in haar atelier en dat vertelt over haar vroegste verlangen naar de 'onderwaterwereld'. De hieruit voortvloeiende hedendaagse legende gaat over een meermin die zij meende te hebben gezien in de rivier Le Serein in de Bourgogne.

Kortewegs expositie 'Zwaar Licht' over waterwezens en demonen in april 2019 bij Gallery Wouter De Bruycker in Antwerpen inspireerde de Vlaamse dichters Peter Holvoet-Hanssen en Geert Cyriel Tavernier. Wie had kunnen denken dat hun werk door de corona pandemie in een heel ander licht zou komen te staan? Het bracht journalist Rina Spigt op het idee om voor dit boek de beide dichters, de galerist en Korteweg te vragen hoe zij de afgelopen tijd hebben ervaren.

Deze uitgave is geïllustreerd met afbeeldingen van Kortewegs in Antwerpen geëxposeerde schilderijen en het recente werk uit 2020. Om enig inzicht te krijgen in haar werkwijze zijn bij sommige schilderijen 'onderschilderingen' geplaatst. Het zijn de beelden die zich onder het oppervlak van het eindresultaat bevinden.

Dat poëzie, proza en beeldende kunst en muziek in één beeldschrift kunnen samenvallen, bewijst dit kleine boek met interviews en reflecties op de 'tussentijd' waarin wij in het voorjaar van 2020 onvoorzien zijn terechtgekomen maar ze is bovenal het resultaat van de in korte tijd ontstane vriendschappen tussen de betrokkenen.

Grafisch ontwerper Nieck Engelhard stond borg voor dit kleine boek dat uitgroeide tot een fraai drukwerk in beperkte oplage, genummerd en gesigneerd.

ONVOORZIEN

I. Schadu in Gedachtelicht | 2019

ONVOORZIEN

NEEL KORTEWEG
RINA SPIGT

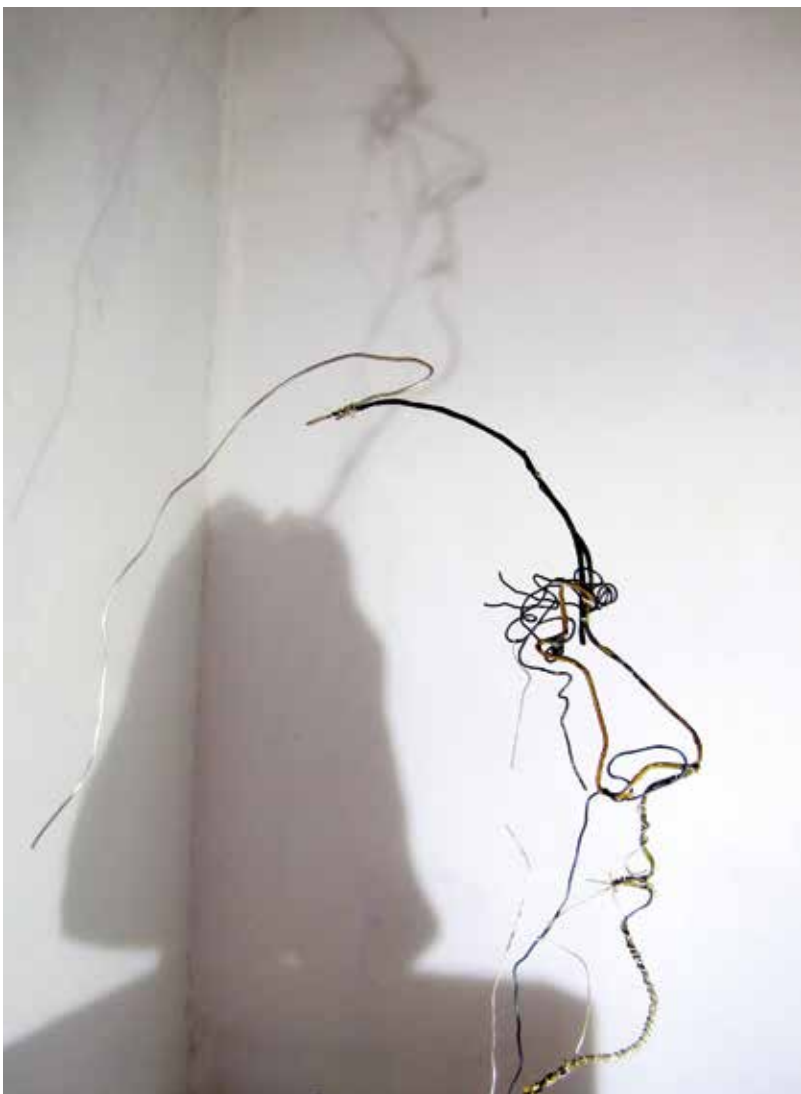
Stichting KLAS, Amsterdam 2020

Als een dichter badend
in gedachte-licht,
hymnen zingend, radend
dat de wereld zwicht
en zich op onverwachte hoop en angsten richt –

Percy Bysshe Shelley, uit 'Aan een leeuwerik', vertaling Jan Kuijper

INHOUD

OVERZIEN BIJ ONVOORZIEN - NICO ZIMMERMANN	9
KortePost	12
Bij het werk van Neel Korteweg	15
 WATERWEZEN - NEEL KORTEWEG	 23
Onvoorzien	25
Waterwezen	27
La Légende de la Sereine du Serein	39
 WAT ZIJN MYSTIEKE VISIOENEN? - ERIK WOLTERS	 47
 ANTWERPEN AMSTERDAM 2019-2020 - RINA SPIGT	 49
Interview met Wouter De Bruycker	61
Interview met Peter Holvoet-Hanssen	64
Meermin van Haarlem, gedicht van Peter Holvoet-Hanssen	70
Atelier presentatie en uitreiking Meerman Award 2019	72
Interview met Geert Cyriel Tavernier	74
Schildershanden, gedicht van Geert Cyriel Tavernier	76
Interview met Neel Korteweg	82
 TRITON TRANSFORMEERT 2019-2020 - NEEL KORTEWEG	 85
Dankwoord	91
Colofon	93
Afbeeldingen I t/m 63	94

2. Nico Zimmermann | 2018

OVERZIEN BIJ ONVOORZIEN

NICO ZIMMERMANN

3. Engelenval | 2018

OVERZIEN BIJ ONVOORZIEN

Met het nadenken over de eigen beperkte mobiliteit en het beteugelen van angsten en onzekerheden, ondervinden we een herwaardering van wat 'van waarde is en', naar de woorden van dichter Lucebert, 'weerloos'. Kunstenaars zijn ook in deze dagen weer de chroniqueurs van het door het virus beheerste tijdsgewricht. Het creëren van beeldende kwaliteit van iets dat zich voordoet in de actualiteit maar zich niet zomaar in een beeld laat vangen, is hun specialiteit.

Die reflecties van kunstenaars gaan verder dan de dagelijkse pogingen van journalisten om oorzaken, gevolgen en oplossingen te publiceren. Het gaat kunstenaars om het blootleggen van wat zoiets bewust of onbewust met ons doet, en een dieper penetreren in het onderbewuste van de kijker, in het deel van onszelf waar zekerheden tot stand worden gebracht om er langere tijd profijt van te hebben. Mensen zoeken in tijden van rampspoed naar houvast en het is precies daar waar de kunstenaar zonder te willen behagen belletjes laat rinkelen die troost bieden.

Zo ook werkt het in het hoofd van de kunstenaar die haar demonen koestert en haar engelen wantrouwt. Neel Korteweg kijkt het noodlot recht in de ogen en lijkt daarmee haar eigen angsten te bezweren. In een paar denkescapades ontstaan nieuwe betekenissen bij het zien van doodgewone voorwerpen uit haar directe omgeving zoals een per ongeluk gebroken vaas, een half vergaan

bloemenboeket, of een plastic opbergbox. Als een razende vloeien in haar hoofd de vanzelfsprekendheden aan elkaar, in onvoorziene volgorde, nooit plat, altijd in een gelaagdheid die zich niet zelden pas later vanuit haar onderbewustzijn openbaart, alsof er derden aan te pas kwamen. In de tulp uit de serie KortePost die Korteweg maakte tijdens de quarantaineperiode, herkennen we onmiddellijk onszelf. Niet wetend hoe we in een vrijwel droogstaande vaas aan water moeten komen. De tulp zoekt wanhopig naar een uitweg zoals wij zelf, in een door regels van bovenaf ontregelde samenleving die door faillissementen en gedwongen ontslagen wordt overspoeld.

Hoe het kwetsbare te verbeelden is een rode draad in haar oeuvre. Ze vindt het vrijwel altijd in de menselijke gestalte, het non-verbale in de figuratie. In de compositie waarmee een tulp zich op een zwarte sofa neerlegt bij de eigen lamelldigheid of zich moedig in het ongewisse stort, herkennen we de menselijke toestand die door een zeker lot wordt overvallen. 'De tulp kan na het zien van de KortePost serie niet meer alleen als bloem worden gezien' verklaart Korteweg lachend.

KORTEPOST

steun

thuis

anders

desalniettemin

gewicht

marge

houvast

thuiswerk

koningsdag 2020

Huize Tulpendael

wijde

moed

5. Paars met witte handschoenen | 1998

BIJ HET WERK VAN NEEL KORTEWEG

Kunstenaars willen met hun beelden de werkelijkheid vervormen en zijn ongetwijfeld geniale bedriegers van de goede soort. Juist in een periode waarin het 'beeld' belangrijker is geworden dan het 'woord' wil de kunstenaar de kunstmatigheid van de media onmaskeren als een middel om consumenten een schijnrealiteit voor te schotelen, door niet voor de hand liggende verbanden te leggen die wel degelijk tot de verbeelding spreken. Bij Korteweg werkt die behoefte aan overzicht intuïtief waarbij de inspiratie gevonden wordt in de actualiteit, de wetenschap en de geschiedenis van de schilderkunst.

Die wil om te 'overzien' bij wat onvoorzien is, lijkt in onze tijd het domein van de filosoof. De wetenschap zoekt naar verklaringen voor wat ons overkomt. Maar het creëren van beelden die ons non-verbaal helpen begrijpen en doorgronden in welke wereld wij ons bevinden, is voorbehouden aan de beeldend kunstenaar. Martinus Nijhoffs beroemde zin 'lees maar, er staat niet wat er staat' uit het gedicht Awater, zou een inleidende zin kunnen zijn om de schilderkunst van Neel

Korteweg te introduceren. Waar Nijhoff met zijn adagium het lezen van poëzie probeerde los te weken van de letterlijkheid van een geschreven tekst, zo moet ook het werk van Korteweg niet gezien worden als een middel om de werkelijkheid in concrete zin te 'verbeelden'. De kunstenaar voelt zich dan ook verwant met de romantici uit de late achttiende eeuw. Mogelijk kan zij onbedoeld worden gerekend tot wat misschien een nieuwe opleving van de Romantiek moet worden genoemd. Net als aan het einde van de achttiende eeuw roept het huidige tijdsgewricht in ons deel van de wereld immers bij veel mensen gevoelens van angst op en verzet.

Het vrouwelijk naakt is in Kortewegs oeuvre een steeds terugkerend onderwerp, maar de context verandert per gekozen thema. Worden de figuren aanvankelijk geplaatst in een architectonische ruimte – Kortewegs tweede liefde – door de jaren heen bevinden de naakten zich in toenemende mate in een omgeving die bij de toeschouwer een onbestemd gevoel opwekt. Waar is zij, en waarom?

6. Daedalus op zoek naar Icarus | onderschildering | 2018

7. Daedalus op zoek naar Icarus | 2018

Vanaf haar vroegste werk spelen metafysische aspecten een beslissende rol. 'Het meisje en de dood', 'Het oor van de zee' en door haar zelf samengestelde portretten van niet-bestaande mensfiguren 'Samples', verwijzen naar gedachten die zij heeft over de wereld om haar heen en die zij verwerkt in steeds weer verrassend nieuwe beelden.

In haar portretten van levende personen zoekt zij naar niet voor de hand liggende kleuren en texturen die de geportretteerde op wonderlijke wijze doen herleven in de ogen van de toeschouwer, en dat is opmerkelijk. 'Een beeld moet doel treffen' zegt Korteweg en 'mijn werk mag niet zweten'. Daarmee doelt zij op een uitspraak van Marguerite Yourcenar: 'les pierres précieuses ne suintent pas'. De vanzelfsprekendheid waarmee haar beelden tot stand komen, is voor Korteweg van het grootste belang. Niet dat zij niet twijfelt aan haar werk. Soms werkt zij maanden lang door, laag over laag, net zo lang tot zij de eigen faalangst recht in de ogen kijkt en die overwint. Kortewegs kijk op de huidige tijd doet denken aan het verzet van de romantici aan het eind van de

achttiende eeuw tegen het rationalisme van die tijd en dat je met enige goede wil kunt vergelijken met het 'marktdenken' van nu. Het gevoel van onbehagen dat als gevolg daarvan bij het individu ontstaat, wordt in Kortewegs schilderijen net als bij de romantici niet letterlijk verbeeld, maar eerder onbewust opgewekt bij de toeschouwer. In de serie 'engelen en demonen' lijkt Korteweg haar eigen angsten te willen beteugelen. Zelf zegt ze daarover dat je engelen juist eerder moet wantrouwen dan demonen. Ze draait de dingen om en je zou om haar oeuvre te duiden eerder van een Verraderlijke Romantiek moeten spreken dan de ideaalbeelden die we bijvoorbeeld kennen van de Prerafaëlieten uit de late negentiende eeuw.

In 'op zoek naar Icarus' zoekt Daedalus naar zijn zoon. We zien de veren die reeds zijn aangespoeld op het nachtelijke strand, maar vader Daedalus ziet ze niet. Het is een voorbode op wat komen gaat. Korteweg verwijst vaker naar de klassieke thema's in de schilderkunst. Het zijn dankbare onderwerpen die de menselijke tragiek illustreren en daarom telkens weer voor kunstenaars aanleiding zijn om te 'verbeelden'.

8. Zonder Zwaarte | onderschildering | 2018

9. Zonder Zwaarte | 2018

Korteweg zwijgt over de betekenis van haar werk. Het ontstaat in de tijd zonder dat daar een bewuste analyse aan vooraf is gegaan en komt vaak op onbevange wijze tot stand. In haar laatste werk dat kunstverzamelaar Wouter De Bruycker toonde in zijn Antwerpse Gallery, speelt de zwaartekracht een dwingende rol. Neel vroeg zich af hoe het menselijk lichaam zou veranderen als de zwaartekracht op aarde zou veranderen. Haar naakten maken zich los van de aarde. De mens valt, vliegt of zweeft in wat doet denken aan lucht of water, dat blijft onduidelijk. Wat we bij het zien van die beelden wel constateren is het 'omhoog vallen' van vlees en huid. Ze zoekt de grenzen op van de zwaartekracht en draait de natuurkrachten om. Neel wil een gevoel van gewichtsloosheid opwekken bij de toeschouwer, letterlijk een sensatie van verlichting.

In haar fascinatie voor mythische figuren als de meermin herkent Korteweg de aantrekkingskracht van het demonische in de mens, het willen vluchten uit de benardheid van het eigen bestaan (lees: de staart), het verlangen naar bevrijding (het kunnen lopen), het ondervinden van de

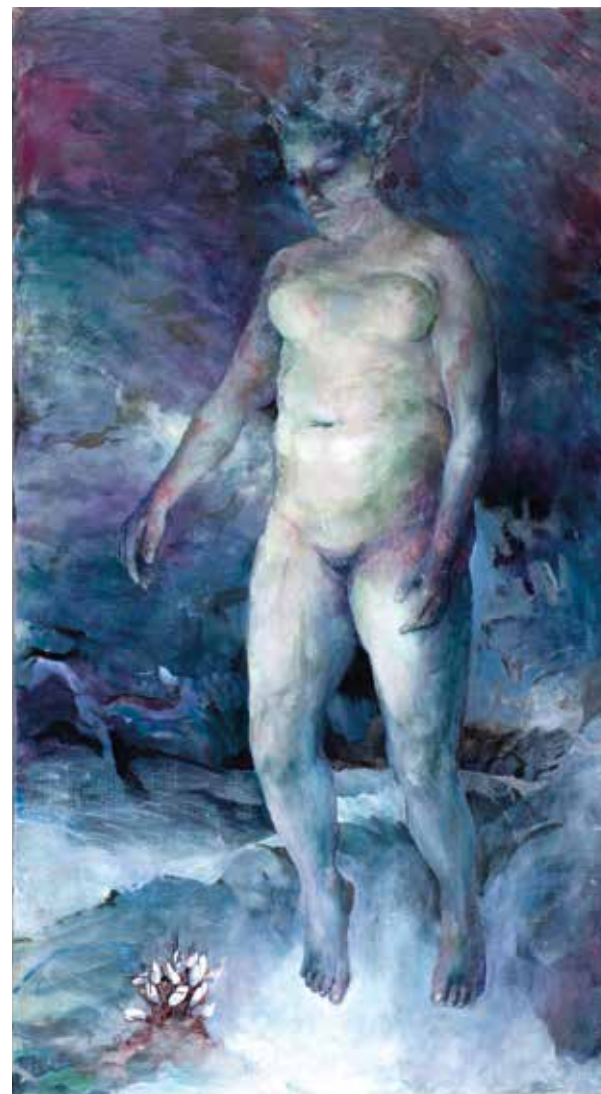
liefde (niet gehinderd door verkleefde benen) en de onmogelijkheid het noodlot te ontlopen. Haar meerminnen zijn niet wit en blond maar zoals zij zelf zegt 'mijlen verwijderd van de weeë waterwereld van Walt Disney'.

Korteweg heeft het vermogen om onbevange af te dalen in haar onderbewustzijn en haar bevindingen daar via haar bijzondere handschrift op het doek te brengen. Haar gevonden beelden onttrekken zich aan de werkelijkheid, maar de toeschouwer voelt zich tegelijkertijd aangesproken door de associaties die het werk met de huidige tijd oproept. In haar voordracht 'Waterwezen' op 10 november vorig jaar, vertelde Neel over het ontstaan van haar liefde voor de onderwaterwereld. Het verhaal geeft een helder inzicht in haar manier van onderzoeken en het leggen van verbanden. Zo voegt zij aan een reeks middeleeuwse sagen een verrassende nieuwe legende toe die zij zelf in verwondering lijkt te hebben beleefd: La Sereine du Serein.

Nico Zimmermann 28 juli 2020

10. Gevonden Evolutie | onderschildering | 2018

11. Gevonden Evolutie | 2019

12. Zelfportret Neel Korteweg | 2018

WATERWEZEN

NEEL KORTEWEG

13. La Sereine du Serein | 2019

ONVOORZIEN

Las ik vorig jaar in november op het atelier nog voor over te voorziene rampen van atoomfabrieken in Normandië en over rampen die sinds de middeleeuwen voorspeld werden door meerminnen, niets deed mij vermoeden dat ons leven binnen een jaar zo drastisch door een pandemie zou veranderen. Ondanks dat velen zich terdege bewust zijn van de te voorziene rampen op onze planeet blijken de meeste mensen maar nauwelijks naar de waarschuwingen van de natuur te luisteren. In het verleden niet en nog steeds niet. Toch zwemmen er volgens mij in de zeeën en rivieren wel degelijk nog steeds waarschuwende waterwezens rond.

‘La Légende de La Sereine du Serein’ vertelt over een meermin die in de Franse rivier Le Serein signaleerd werd nog ver voor de tijd dat de pest in Frankrijk heerste.

WATERWEZEN

Het eerste waterwezen dat ik zag was een vijvermeisje. Zes of zeven moet ik geweest zijn. Ik ging met mijn moeder op een zomeravond naar de openlucht kindervoorstelling 'Het sprookjesbos', op een landgoed in Wassenaar aan de rand van Den Haag.

Schaduw van hoge bomen vielen tot in het midden van een vijver waar een mensgrote nog gesloten witte waterlelie dreef. Ergens klonk harpmuziek en er werden lichten ontstoken. De vijver werd een reusachtige spiegel. Ineens zag ik dat de bloem bewoog. De bladeren weken langzaam uiteen. Ik hield mijn adem in. Uit het binnenste van de lelie rees een jong meisje omhoog, met geheven armen. Ze was gekleed in een wijduitstaand jurkje dat uit zachtgele meeldraden leek te bestaan. Ze wiegelde een beetje heen en weer op de maat van de muziek totdat ze, tot mijn stomme verbazing, uit de waterlelie stapte en op haar tenen heel sierlijk op de vijver begon te dansen. Bij ieder pasje spetterde het water een beetje omhoog. Zachtjes vroeg ik:

'Mamma hoe kan dat nou?' Mijn moeder glimlachte geheimzinnig en fluisterde: 'Dat kon onze Heere Jezus toch ook?' Onmiddellijk begreep ik dat het meisje dus niet de zoon maar de dochter van god was. Mijn verlangen naar de onderwaterwereld was geboren.

Of ik toen al het sprookje 'De kleine zeemeermin' kende, weet ik niet. Maar dat in 'het grote diepe' paleizen bestonden waar keizerin Sisi van zou kunnen dromen, stond voor mij vast.

Hans Christiaan Andersen beschrijft het paleis als volgt:

"Ver in zee is het water zo blauw als de blaadjes van de mooiste korenbloemen en zo helder als het zuiverste glas, maar het is heel diep, dieper dan een ankerketting ooit kan komen. Op het allerdiepste plekje ligt het paleis van de zeekoning. De muren zijn van koraal en de spits toelopende ramen van het zuiverste barnsteen. Het dak is van schelpen die met de bewegingen van het water open en dicht gaan".

15. Zwevende Meermin | 2019

Ze hebben mij in mijn latere kinderjaren dan ook vaak uit zee moeten halen. Het liefste liep ik vanaf het strand met open ogen door tot op de bodem van de zee. En ik moet ook bekennen dat ik destijds op een vroege morgen voordat ik naar school ging, de kraan heb opengedraaid in de kapel van een kleine Katholieke kerk aan het Stadhoudersplantsoen in Den Haag, vlakbij ons huis: de kapel van de Heilige Martelaren van Gorcum. Dan zou iedereen op water lopen, dacht ik.

Een paar jaar geleden ben ik er nog eens naar binnen gewandeld. U weet inmiddels wel dat ik, om met Proust te spreken, graag naar plekken terug ga, om ze met andere ogen te kunnen zien. Housemuziek bonkte mij tegemoet. Geloof het of niet, korenblauw was het binnen in de kerk en hoog in de lucht zweefden kinderen. Ik wist niet wat ik zag. Dit was het sprookje! *“En zonder vleugels zweefden ze door de lucht, door hun eigen lichtheid”*, schrijft Andersen, wanneer de kleine zeemeermin zich na haar dood bij ‘de dochters van de lucht’ voegt.

‘Planet Jump’ heet de kerk tegenwoordig. In 2014 is het kerkje getransformeerd tot Indoorjump centrum. De kerkbanken hebben plaatsgemaakt voor een raamwerk van korenblauwe trampolines.

Voordat ik opnieuw met de onderwaterwereld in aanraking kwam was het 1988. Met mijn vriendin Marijke kwam ik terecht in Cap de La Hague in een hotel dat Au Paradis heette. Het was inderdaad paradijselijk: hoog op een heuvel op het uiterste puntje van Normandië met rondom de oceaan in al zijn glorie.

Het hotel was omringd door terrassen van wit schelpenzand afgezet met gazons van blauwe distels en roze hortensia’s. Dat er zwarte overgordijnen voor de ramen hingen vonden we eigenaardig. Maar wat de reden daarvoor was werd ons pas later duidelijk. We genoten van een spectaculaire zonsondergang. De wolken gloeiden oranje na, de zee kleurde jadegroen. En terwijl het donker begon te worden maakten wij plannen om veel langer in ‘het paradijs’ te blijven.

Plotseling, alsof 'de dag des oordeels' was aangebroken werden wij door een fel licht beschenen. Met toegeknepen ogen keken we elkaar aan: onze gezichten waren citroengeel en dat niet alleen, alles om ons heen was in één klap citroengeel. We staarden onthutst naar scherpe lichtbundels die overal van achter de heuvels recht omhoog priemden. Het leek alsof het wolkendek op groengele zuilen rustte. Bij nadere informatie bleek deze ongevraagde 'sol et lumière' een veiligheidsmaatregel te zijn van de, zorgvuldig aan het oog onttrokken, nucleaire opwerkingsfabriek even verderop, de COGEMA.

Zwarte gordijnen kwamen goed van pas. Buiten bleef het licht, de hele nacht. Door elke kier in het gordijn slopen lange lichtstralen naar binnen. De volgende dag loeiden onverwacht sirenes rond het hotel. "Niks aan de hand" zei de manager. Het was gewoon het signaal voor de lunchpauze van de arbeiders van de COGEMA. Voor het eerst begon de dreiging van een atoomramp werkelijk tot mij door te dringen. Tsjernobyl lag nog wel

vers in mijn geheugen maar dat was ergens heel ver weg gebeurd.

Het eten in Au Paradis smaakte mij niet meer. Aan het diner vond ik de garnalen van het 'bouquet vivant' vreemd van vorm en de hoog opgetaste 'fruits de mer' raar van kleur. En toen wij 's morgens argeloos pootje badend in zee liepen werden we door een passerende boer teruggeroepen. Hij zwaaide dwingend met zijn wijsvinger heen en weer: "pas bien pour la santé, mesdames".

In mijn schetsboek verscheen een Cycloop-kreeft met één oog op het midden van zijn pantserkop. Ongewild kreeg ik de vrije hand in het DNA. De sirenes sloegen nog een keer aan die dag. Sirenes, Sirènes. Wat een klein verschil, dat accent grave... Ik begon radioactief besmette sirènes te tekenen. In gedachten zag ik ze verdwaasd op de golven voorbij drijven, kaal met gemuteerde armen en rafelige staarten die met zweren bedekt waren. Zelfs in de nabije vallei waar ik mijn toevlucht zocht in de 'jardin en hommage à Jacques Prévert'

16. Zwemmend | 2020

waar de mooiste bloemen en planten groeien, kon ik het onheilspellende beeld van de fabriek niet meer wegdenken. Ik vertrouwde het water in de lieflijke beekjes niet en de bladeren van de Gunnera Manicata, de lievelingsplant van Prévert leken onnatuurlijk groot.

Ook naar Cap de La Hague ben ik niet zo lang geleden teruggegaan, in 2016. Het hotel was een soort congrescentrum geworden met rondom een bruin beteerd parkeerterrein. Orano heet de nucleaire fabriek tegenwoordig. De vernieuwde gebouwen, waar 32.000 ton verrijkt uranium per jaar uit heel Europa wordt verwerkt zijn architectonisch zeer verantwoord vormgegeven en in vriendelijke pasteltinten geschilderd. Ze vallen subtiel weg in het landschap qua vorm en kleur. 16.000 werknemers telde het bedrijf tot voor kort, waarvan een groot gedeelte op omheinde grasvelden in onberispelijk witte containers zijn ondergebracht. Er zijn groenstroken aangelegd en bloemperken. Maar de kilometers driedubbel dikke rijen stalen rasterhekken met rollen

prikkeldraad erop spraken boekdelen. En nog steeds wordt zwemmen aan de omringende stranden afgeraden. Voor een eventuele kern-ramp in Cap de La Hague heeft de regering overigens een vrij simpel plan bedacht, namelijk een volledige afsluiting van het gehele schiereiland.

Mijn Normandische vrienden hebben het mij, vilein glimlachend, uitgelegd: Een gesloten militair kordon, van Avranches in het zuiden, de autoroute volgend, tot Cabourg in het Noorden. Niemand komt er meer in en niemand komt er meer uit. Niet zo leuk, hè?

Toch zou zo'n ramp in de toekomst heel goed de vergelding kunnen zijn van stralingszieke sirènes. Ik wilde het bijna gaan geloven. Vooral toen ik de uit de volksmond opgetekende verslagen las van de Antwerpse folklorist Victor de Meyere, (1873-1933). In die verhalen voorspellen wraaklustige meerminnen vernietigende stormvloed, totale ondergang van steden en het vergaan van complete vissersvloeden.

De ene jobstijding na de andere noteerde hij uit dorpen en steden met klinkende namen als Damme, Rijmenam, Vinkem, Wenduine en Wulveringen.

Zo schijnt in 1130 een meermin de destijds welvarende haven van Damme te zijn binnen gezwommen. De bevolking nam haar gevangen en reed haar in een kooi door de straten. Ze riep nog: *'Indien gij mij bespot zal Damme vergaan, blijft Brugge staan.'* Niemand geloofde haar. Het verging Damme dan ook slecht. Verzanding van het Zwin en de aanleg van een nieuwe waterweg naar Brugge maakten voorgoed een einde aan de rijkdom van de stad. *'Damme is vergaan en met zijn rijkdom is 't gedaan'*, zongen de meerminnen aan de kust.

In de loop van de tijd heb ik steeds meer respect voor meerminnen gekregen. Wat moet het toch smartelijk voor ze zijn geweest al die onheilsboodschappen rond te brengen. Hoe uitputtend

moet het niet zijn in onze zwaartekracht aan land te komen, met zo'n loodzware staart, met die beklemden benen.

Maar oh, wat houd ik toch van die zeegodinnen, van 'zeejuffren' zoals Vondel ze noemde. Ik bewonder hun geheime gestalte.

Op het strand zoek ik nog altijd naar hun sleepsporen. Ach, laten ze toch zo weinig mogelijk proberen om aan land te komen. Want wie beschermt ze nu in onze tijd tegen de weë waterwereld van Walt Disney?

Gelukkig luisterden sommige vissers in de Meyere's anekdotes wel naar hun waarschuwingen: Tijdens de jaarlijkse Ommegang in Antwerpen zindert nog steeds een zeemansverhaal door de straten dat al in de 13e eeuw door de dichter Jacob van Maerlant genoemd wordt, waarin vissers op aanraden van een goedgezind meerminneke een ton in zee gooien om gevaarlijke walvissen af te leiden en zo hun schip te redden.

19. Gedachtelicht | 2020

Ze zongen:

*‘Een wateren dak, een paleis van kristaal,
daar wonen mijn lievelingen allemaal.
Visserken gooit uw nettekens uit,
de walvis komt en zoekt naar buit.’*

Een andere goedgezinde meermin kwam ik tegen in de zeventiende-eeuwse Franse legende uit een klein dorp in de Morvan: *L'Isle sur Serein*. Daar zagen dorpelingen ooit een meermin in de rivier Le Serein voorbij zwemmen die een steen om haar hals droeg. Luid riep zij de burgers toe: *‘Zieken werpt toch uwe stene, en gaat helende weder hene’*.

Sindsdien zijn in het dorp wonderbaarlijke genezingen waargenomen die aan deze *Sirène du Serein* werden toegeschreven. Oftewel aan ‘La Sereine’, zoals ze later in de volksmond genoemd werd. Tot aan het einde van de 19e eeuw bleven geruchten de ronde doen dat dezelfde ‘La Sereine’ aan de heilige Bernadette verscheen in het nabije klooster van de *Soeurs de la Charité de Nevers*.

In een van Bernadettes laatste brieven uit het klooster meldde zij volgens overlevering dat ‘de Vrouwe’ gekleed was in een wit gewaad met daarover een lichtblauwe doek van doorzichtige stof. Haar voeten waren in een vissenstaart beklemd en zij droeg een grauwe steen in beide handen. In de archieven van het klooster is deze brief helaas niet teruggevonden. Uit die tijd is echter wel een notitie gevonden in een rapport van een politiecommissaris uit Nevers over een jonge vrouw die gezien werd onder de kanaalbrug van Guétin uit wiens voeten wieren groeiden.

Tot op de dag van vandaag schijnen dorpsbewoners graag stenen in het water van Le Serein te werpen en wordt door gelovigen op Hemelvaartsdag water rechtstreeks uit de rivier gedronken, in de hoop genezen te worden.

Dat het lot mij naar L'Isle sur Serein bracht, zal niemand verbazen. En ik zou graag mijn ooggetuigenverslag willen toevoegen aan ‘*La Légende de La Sereine*’. Opgetekend in L'Isle sur Serein.

20. La Sereine du Serein | 2020

La légende de la Sereine du Serein

Op een mistige morgen in de vroege herfst zag ik een gestalte in Le Serein spiegelen. Aanvankelijk zag ik de gedaante voor een middel-eeuwse madonna aan. Zo sereen stond ze daar aan de oever, omringd door een blauw waas. Met beide handen drukte ze iets tegen daar aan de oever, omringd door een blauw waas. Met beide handen drukte ze iets tegen haar lichaam, Ik dacht dat het een klein dier was. Voorzichtig liep ik naar haar toe. Toen ik dichterbij kwam zag ik dat ze naakt was maar dat haar lijf voor het grootste deel bedekt werd door lichtblauw haar dat tot ver over een uitwaaierende vissenstaart viel. De tijd stond even stil.

Daar, recht tegenover mij, stond een levende meermin. Uit een soort van verlegenheid maakte ik een reverence. Ik glimlachte. De meermin glimlachte terug en boog zich naar mij toe. Het lichtblauwe haar golfde opzij, waardoor ik een grijze steen zag, die ze met beide handen koesterend tegen haar lichaam hield gedrukt. Ineens begreep ik het. “Ahh, mais vous êtes La Sereine, sirène”, stamelde ik. Haar ogen schitterden. Ze zei iets. Was het fluisteren? Ik verstond het niet. Het klonk als ruisende treurwilgen. Ze zei nog iets, terwijl ze voortdurend, met de steen in beide handen voor zich uit, naar de horizon in het westen wees. Uit haar gebaren meende ik op te maken dat ze de steen naar zee ging brengen. Ik staarde haar aan en probeerde haar gezicht zo goed mogelijk in mij op te nemen, voor later, om haar te kunnen schilderen.

Hoe oud zou ze zijn? Waar kwam de steen vandaan? Hoe zag zij er uit als kind? Voor wie was de steen? Kwam ze hier vaker? Maar voor dat ik iets kon uitbrengen was La Sereine al geruisloos in de rivier terug gegleden. In het donkere water tussen wuivend wier zag ik nog even het blauwe haar oplichten. Daarna werd de rivier weer een spiegel.

Neel Korteweg L'Isle du Serein 12 september 2019

Toen ik enkele dagen later zelf naar de Normandische kust vertrok, had ik natuurlijk de vage hoop dat ik La Sereine nog ergens aan zee zou kunnen treffen. Helaas.

Wat ik wel ontdekte op de drooggevalle zeebodem waren meermin-contouren. Wel honderden. De dunne draden van het aangespoelde veterwier (Chorda Filum) vormden prachtige lijntekeningen. In de felle zon staken de donkere draden scherp af tegen het natte zand. Sommige meerminnen leken toegerust te zijn met vleugels van bladerwier, andere waren diep weggezakt in het zand vanwege zware stenen die ze in hun vissenstaart droegen. De ene omlijning was nog wonderlijker dan de ander. Het had zomaar zeevlijt kunnen zijn, van een sirène die na jaren van academisch ploeteren iets van abstraheren begon te begrijpen. Wat had ik graag een paar silhouetten mee naar huis willen nemen. Maar al snel werd mij duidelijk dat deze sirenen niet opgetild wensten te worden. In mijn handen veranderden de arabeske wierdraden onmiddellijk in vormloze kluwens. Ik dacht aan mijn eigen academitijd terug. Een weemoedig gevoel overviel mij: ach, misschien is het hoog tijd dat wij zelf terugkeren naar de diepten van de zee, naar daar waar we ooit vandaan kwamen.

Neel Korteweg 27 september 2019

21. Le Rayon Vert | onderschildering | 2019

23. De Gevleugelde Meermin | 2019

24. Meermin op aangespoelde steen | 2019

WAT ZIJN MYSTIEKE VISIOENEN

Mystieke visioenen (visionaire vervalsingen) vallen onder een genre dat in onze huidige tijd vrijwel onbekend is. Uit de middeleeuwen zijn talrijke mystieke en religieuze visioenen bewaard gebleven. Visionaire ervaringen werden toen zeer serieus genomen en geïnterpreteerd als een teken van heiligheid, met name als ze voorkwamen bij vrouwen. Dat had waarschijnlijk te maken met de toenmalige opvattingen over de biologie van de vrouw. Die leerde in die tijd dat het vrouwelijk lichaam in tegenstelling tot dat van de man vochtig en koud was, en niet droog en heet.

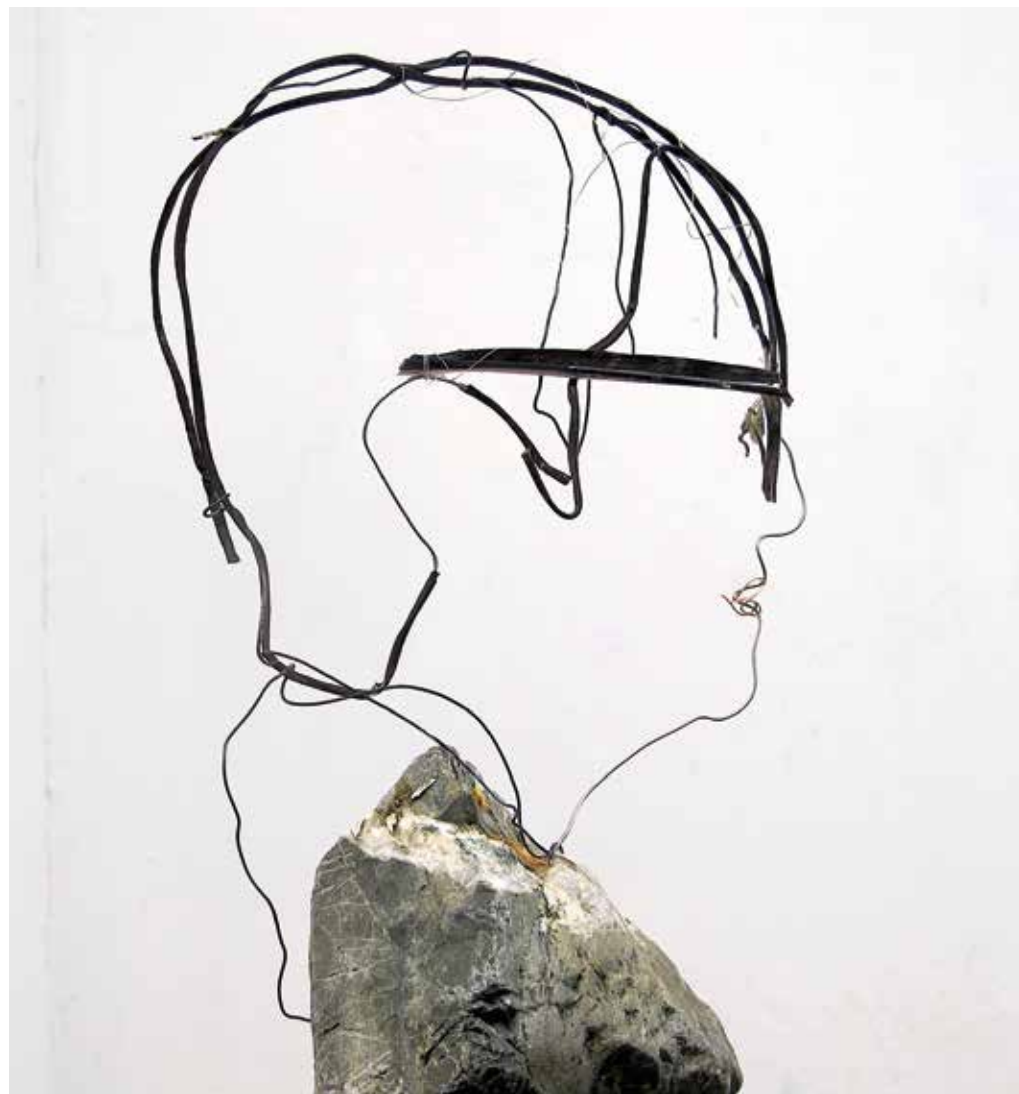
Door hun vochtige, lichamelijke constitutie waren vrouwen van nature ontvankelijker voor de inwerking van de spirituele wereld. Zij konden Gods genade dus gemakkelijk voelen en waarnemen, en stonden open voor de aanraking van engelen die hun ziel tijdelijk naar de geestelijke wereld kon brengen. Op deze manier stonden zij in contact met de spirituele wereld. Als gevolg hiervan werden vrouwen met visioenen gezien als vrouwen met profetische gaven. Men had ontzag voor hun visionaire gaven, en zij werden zelfs door politieke en kerkelijke autoriteiten geconsulteerd voor hun spirituele informatie. Later in de middeleeuwen trad er een kentering op en waren het met name deze spirituele

vrouwen die veroordeeld werden door de kerkelijke inquisitie. Het genre van het religieuze visioen is een bij uitstek feminien tekstgenre gebleven, en er zijn veel meer visioenen van vrouwen dan van mannen overgeleverd.

Waar gaat het om in deze visioenen? Voor de middeleeuwse vrouwen (en een enkele keer voor mannen) waren deze visioenen een hulpmiddel om via verbeelding en de daarbij gepaard gaande gevoelens en gewaarwordingen Gods liefde te ervaren. Voor hen waren visioenen eenzelfde instrument als kerkelijke gebeden, heilige sacramenten, liturgische rituelen en/of religieuze kunst. Visioenen waren de creatieve manifestaties van Gods liefde. Vergelijk dit met de betekenis van andere verbeeldingsvormen.

Wanneer we kijken naar een kunstwerk van Neel Korteweg, zien we niet alleen het beeld, maar ervaren we ook een zekere hiermee gepaard gaande ontroering. We zien meer dan we zintuiglijk zien. Het raakt onze ziel; haar verbeelding geeft ons een indringender gewaarwording. Wat we zien zijn de creatieve manifestaties van Neels prikkelende interpretaties van onze droomwereld.

Erik Wolters 17 augustus 2020

26. Rina Spigt | 2018

ANTWERPEN
AMSTERDAM
2019-2020

RINA SPIGT

27. Gedachtelicht met witte handschoenen en schilderij | 2020

Hier had een ander stukje moeten staan, een nostalgische herinnering aan het voorjaar van 2019 in Antwerpen waar Neel Korteweg haar recente schilderijen en tekeningen exposeerde onder de titel 'Zwaar Licht' in de galerie van Wouter De Bruycker. Ik was daar door een toeval bij betrokken, reisde een aantal keren met haar mee naar Antwerpen en genoot van alles wat ik mee maakte.

En ik wilde eigenlijk ook een impressie geven van de reünie later in november waar Neel Amsterdamse en Vlaamse vrienden in haar atelier ontving tijdens een feestelijke ateliertentoonstelling. Maar, tussen toen en nu overkwam ons 'iets'. Corona kwam begin maart 2020 alles ontregelen. Bij ons in Nederland, maar zeker ook in België. Ik kan nu niet meer onbekommerd schrijven over de tentoonstelling van Neel in Antwerpen en over wat de dichters en de musici daar aan toevoegden met hun poëzie en hun muziek.

Ik besloot om mijn verhaal anders aan te pakken: Ik vertel kort hoe ik die tijd in Antwerpen beleefde en wat daar gebeurde, daarna ga ik op zoek naar hoe het de hoofdpersonen van dat verhaal in 2020 in Corona-tijd verging.

Ik stelde hen een paar simpele vragen:
 Wat was de impact van de lockdown op je werk?
 Hoe hield je de moed erin?
 Hoe pak je de draad nu weer op?
 En ik kreeg indrukwekkende antwoorden.

Maar nu eerst terug naar voorjaar 2019, terug naar Antwerpen.

28, Rina Spigt

ANTWERPEN, VOORJAAR 2019

De tentoonstelling 'Zwaar Licht' was van 7 april tot en met 26 mei 2019 te zien in de Wouter De Bruycker Gallery. In drie mooie ruimtes in het centrum van de stad in de Wolstraat, een van de smalle lange straten achter de Grote Markt.

"Het is hier net een dorp", hoor ik een van de bewoners zeggen, "de meeste toeristen blijven hangen op de Markt, wij zijn hier onder elkaar. Het is het oudste deel van de stad, het heet hier 'Binnen de Spaanse muren'."

Tja, in mijn herinnering was het er inderdaad altijd rustig en aangenaam.

Ik maak een deel van de voorbereiding van nabij mee. In Amsterdam interview ik Neel voor de catalogus over het thema van 'Zwaar Licht' en over wat haar daarbij inspireerde. Daarnaast leveren Rob Schouten, Matthijs van Boxsel, Marino Carasso, Mirthe van Doornik en conservator Nina Groen beschouwingen bij het werk.

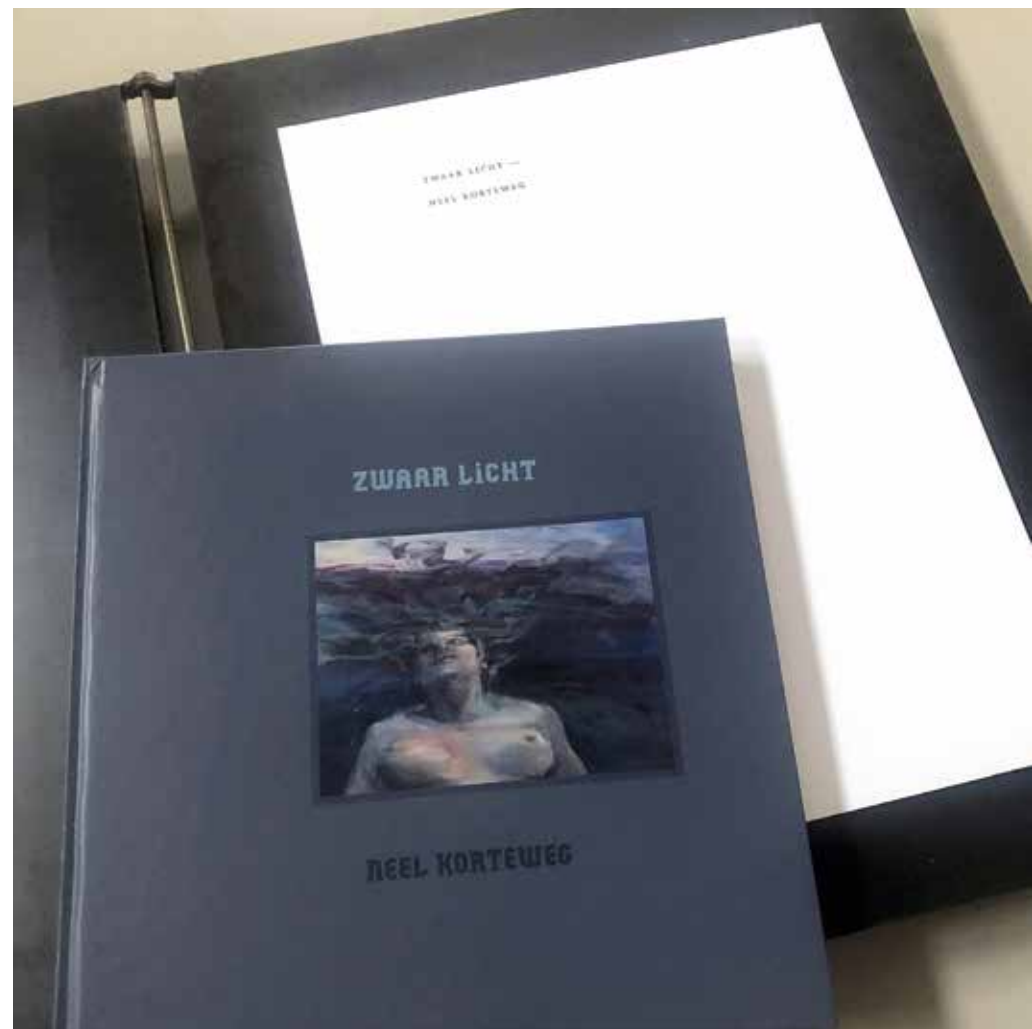
In Antwerpen ga ik mee naar het overleg met Wouter De Bruycker over de vormgeving van die catalogus en over het plan om daarnaast nog een bibliofiele uitgave bij de tentoonstelling te presenteren: zeven tekeningen van Neel en zeven gedichten van o.a. Anneke Brassinga, Jan Kuijper, Peter Holvoet-Hanssen en Geert Cyriel Tavernier die op haar werk reageerden.

Wouter De Bruycker is een galeriehouder met bourgondische charme. Hij is een 'mogelijk-maker' en brengt Neel in contact met toonaangevende vormgevers en ambachtelijke drukkers voor de catalogus. En hij komt met het plan om de vederlichte bibliofiele editie 'Zwaar licht' te vatten in een loodzware houder van 'geboend scheepsstaal', voorzien van een 'stokscharnier'.

Dit lijken geen gebruikelijke ideeën voor een galeriehouder. En dat klopt ook. Wouter heeft lange tijd op zee gevaren. En de zee is nooit ver weg, die levert hem in zijn artistieke carrière tal van originele ideeën op.

Die uren van het overleg bij Wouter in Antwerpen vliegen voorbij, we bezoeken nog een vormgever in Gent, een drukkerij in Gentbrugge en - hoewel ik me realiseer dat hier maandenlange voorbereidingen aan vooraf gingen - sta ik versteld over hoe de stroom van ideeën praktisch gerealiseerd wordt. Snel en professioneel, in ontspannen sfeer.

Ik zie dat later ook terug bij de organisatie van de feestelijke opening van de tentoonstelling begin april en bij de slotmiddag eind mei. Het heeft allemaal grote allure.

29. Catalogus en bibliofiele uitgave Zwaar Licht

30. Herman Van Goethem

31. Wouter De Bruycker

32. Geert Cyriel Tavernier

33. Peter Holvoet-Hanssen

Professor Herman Van Goethem rector van de Universiteit van Antwerpen spreekt bij de opening en schaaft Neel en passant onder de Hollandse meesters, Wouter De Bruycker zelf noemt haar liefkozend een echte Flandriëne.

Op 26 mei, bij de slotmiddag van de tentoonstelling, krijgen de Vlaamse kunstenaars Peter Holvoet-Hanssen en Geert Cyriel Tavernier een podium voor hun poëzie. Ook de Nederlandse musici Maarten Westers en Rob Dirksen zijn daarbij, met een compositie van Maarten 'Impromptu no. 1' geïnspireerd op het schilderij 'Daedalus op zoek naar Icarus'.

Het levert mooie herinneringen op aan een weergaloze tentoonstelling en het idee ontstaat om er later een boekje van te maken dat dan nog 'Waterwezen' heet.

Dát boekje is dit boekje geworden, anders dan voorzien: 'Onvoorzien'.

34. Rob Dirksen contrabas

Maarten Westers, piano

Impromptu no. 1 Daedalus

for double bass and piano

Westers (2019)

Impromptu no. 1 - Daedalus

M.A. Westers

40 $\text{♩} = 60$

Piano

44

Piano

48

Cl.

52

Piano

56

Cl.

60

Piano

64

Cl.

68

Piano

72

Cl.

76

Piano

80

Cl.

84

Piano

88

Cl.

92

Piano

96

Cl.

100

Piano

104

Cl.

108

Piano

112

Cl.

116

Piano

120

Cl.

124

Piano

128

Cl.

132

Piano

136

Cl.

140

Piano

144

Cl.

148

Piano

152

Cl.

156

Piano

160

Cl.

164

Piano

168

Cl.

172

Piano

176

Cl.

180

Piano

184

Cl.

188

Piano

192

Cl.

196

Piano

200

Cl.

204

Piano

208

Cl.

212

Piano

216

Cl.

220

Piano

224

Cl.

228

Piano

232

Cl.

236

Piano

240

Cl.

244

Piano

248

Cl.

252

Piano

256

Cl.

260

Piano

264

Cl.

268

Piano

272

Cl.

276

Piano

280

Cl.

284

Piano

288

Cl.

292

Piano

296

Cl.

300

Piano

304

Cl.

308

Piano

312

Cl.

316

Piano

320

Cl.

324

Piano

328

Cl.

332

Piano

336

Cl.

340

Piano

344

Cl.

348

Piano

352

Cl.

356

Piano

360

Cl.

364

Piano

368

Cl.

372

Piano

376

Cl.

380

Piano

384

Cl.

388

Piano

392

Cl.

396

Piano

400

Cl.

404

Piano

408

Cl.

412

Piano

416

Cl.

420

Piano

424

Cl.

428

Piano

432

Cl.

436

Piano

440

Cl.

444

Piano

448

Cl.

452

Piano

456

Cl.

460

Piano

464

Cl.

468

Piano

472

Cl.

476

Piano

480

Cl.

484

Piano

488

Cl.

492

Piano

496

Cl.

500

Piano

504

Cl.

508

Piano

512

Cl.

516

Piano

520

Cl.

524

Piano

528

Cl.

532

Piano

536

Cl.

540

Piano

544

Cl.

548

Piano

552

Cl.

556

Piano

560

Cl.

564

Piano

568

Cl.

572

Piano

576

Cl.

580

Piano

584

Cl.

588

Piano

592

Cl.

596

Piano

600

Cl.

604

Piano

608

Cl.

612

Piano

616

Cl.

620

Piano

624

Cl.

628

Piano

632

Cl.

636

Piano

640

Cl.

644

Piano

648

Cl.

652

Piano

656

Cl.

660

Piano

664

Cl.

668

Piano

672

Cl.

676

Piano

680

Cl.

684

Piano

688

Cl.

692

Piano

696

Cl.

700

Piano

704

Cl.

708

Piano

712

Cl.

716

Piano

720

Cl.

724

Piano

728

Cl.

732

Piano

736

Cl.

740

Piano

744

Cl.

748

Piano

752

Cl.

756

Piano

760

Cl.

764

Piano

768

Cl.

772

Piano

776

Cl.

780

Piano

784

Cl.

788

Piano

792

Cl.

796

Piano

800

Cl.

804

Piano

808

Cl.

812

Piano

816

Cl.

820

Piano

824

Cl.

828

Piano

832

Cl.

836

Piano

840

Cl.

844

Piano

848

Cl.

852

Piano

856

Cl.

860

Piano

864

Cl.

868

Piano

872

Cl.

876

Piano

880

Cl.

884

Piano

888

Cl.

892

Piano

896

Cl.

900

Piano

904

Cl.

908

Piano

912

Cl.

916

Piano

920

Cl.

924

Piano

928

Cl.

932

Piano

936

Cl.

940

Piano

944

Cl.

948

Piano

952

Cl.

956

Piano

960

Cl.

964

Piano

968

Cl.

972

Piano

976

Cl.

980

Piano

984

Cl.

988

Piano

992

Cl.

996

Piano

1000

Cl.

5

47

Piano

51

Cl.

55

Piano

59

Cl.

63

Piano

67

Cl.

71

Piano

75

Cl.

79

Piano

83

Cl.

87

Piano

91

Cl.

95

Piano

99

Cl.

103

Piano

107

Cl.

111

Piano

115

Cl.

119

Piano

123

Cl.

127

Piano

131

Cl.

135

Piano

139

Cl.

143

Piano

147

Cl.

151

Piano

155

Cl.

159

Piano

163

Cl.

167

Piano

171

Cl.

175

Piano

179

Cl.

183

Piano

187

Cl.

191

Piano

195

Cl.

199

Piano

203

Cl.

207

Piano

211

Cl.

215

Piano

219

Cl.

223

Piano

227

Cl.

231

Piano

235

Cl.

239

Piano

243

Cl.

247

Piano

251

Cl.

255

Piano

259

Cl.

263

Piano

267

Cl.

271

Piano

275

Cl.

279

Piano

283

Cl.

287

Piano

291

Cl.

295

Piano

299

Cl.

303

Piano

307

Cl.

311

Piano

315

Cl.

319

Piano

323

Cl.

327

Piano

331

Cl.

335

Piano

339

Cl.

343

Piano

347

Cl.

351

Piano

355

Cl.

359

Piano

363

Cl.

367

Piano

371

Cl.

375

Piano

379

Cl.

383

Piano

387

Cl.

391

Piano

395

Cl.

399

Piano

403

Cl.

407

Piano

411

Cl.

415

Piano

419

Cl.

423

Piano

427

Cl.

431

Piano

435

Cl.

439

Piano

443

Cl.

447

Piano

451

Cl.

455

Piano

459

Cl.

463

Piano

467

Cl.

471

Piano

475

Cl.

479

Piano

483

Cl.

487

Piano

491

Cl.

495

Piano

499

Cl.

503

Piano

507

Cl.

511

Piano

515

Cl.

519

Piano

523

Cl.

527

Piano

531

Cl.

535

Piano

539

Cl.

543

Piano

547

Cl.

551

Piano

555

Cl.

559

Piano

563

Cl.

567

Piano

571

Cl.

575

Piano

579

Cl.

583

Piano

587

Cl.

591

Piano

595

Cl.

599

Piano

603

Cl.

607

Piano

611

Cl.

615

Piano

619

Cl.

623

Piano

627

Cl.

631

Piano

635

Cl.

639

Piano

643

Cl.

647

Piano

651

Cl.

655

Piano

659

Cl.

663

Piano

667

Cl.

671

Piano

675

Cl.

679

Piano

683

Cl.

687

Piano

691

Cl.

695

Piano

699

Cl.

703

Piano

707

Cl.

711

Piano

715

Cl.

719

Piano

723

Cl.

727

Piano

731

Cl.

735

Piano

739

Cl.

743

Piano

747

Cl.

751

Piano

755

Cl.

759

Piano

763

Cl.

767

Piano

771

Cl.

775

Piano

779

Cl.

783

Piano

787

Cl.

791

Piano

795

Cl.

799

Piano

803

Cl.

807

Piano

811

Cl.

815

Piano

819

Cl.

823

Piano

827

Cl.

831

Piano

835

Cl.

839

Piano

843

Cl.

847

Piano

851

Cl.

855

Piano

859

Cl.

863

Piano

867

Cl.

871

Piano

875

Cl.

879

Piano

883

Cl.

887

Piano

891

Cl.

895

Piano

899

Cl.

903

Piano

907

Cl.

911

Piano

915

Cl.

919

Piano

923

Cl.

927

Piano

931

Cl.

935

Piano

939

Cl.

943

Piano

947

Cl.

951

Piano

955

Cl.

959

Piano

963

Cl.

967

Piano

971

Cl.

975

Piano

979

Cl.

983

Piano

987

Cl.

991

Piano

995

Cl.

999

Piano

1003

Cl.

6

39

Piano

43

Cl.

47

Piano

51

Cl.

55

Piano

59

Cl.

63

Piano

67

Cl.

71

Piano

75

Cl.

79

Piano

83

Cl.

87

Piano

91

Cl.

95

Piano

99

Cl.

103

Piano

107

Cl.

111

Piano

115

Cl.

119

Piano

123

Cl.

127

Piano

131

Cl.

135

Piano

139

Cl.

143

Piano

147

Cl.

151

Piano

155

Cl.

159

Piano

163

Cl.

167

Piano

171

Cl.

175

Piano

179

Cl.

183

Piano

187

Cl.

191

Piano

195

Cl.

199

Piano

203

Cl.

207

Piano

211

Cl.

215

Piano

219

Cl.

223

Piano

227

Cl.

231

Piano

235

Cl.

239

Piano

243

Cl.

247

Piano

251

Cl.

255

Piano

259

Cl.

263

Piano

267

Cl.

271

Piano

275

Cl.

279

Piano

283

Cl.

287

Piano

291

Cl.

295

Piano

299

Cl.

303

Piano

307

Cl.

311

Piano

315

Cl.

319

Piano

323

Cl.

327

Piano

331

Cl.

335

Piano

339

Cl.

343

Piano

347

Cl.

351

Piano

355

Cl.

359

Piano

363

Cl.

367

Piano

371

Cl.

375

Piano

379

Cl.

383

Piano

387

Cl.

391

Piano

395

Cl.

399

Piano

403

Cl.

407

Piano

411

Cl.

415

Piano

419

Cl.

423

Piano

427

Cl.

431

Piano

435

Cl.

439

Piano

443

Cl.

447

Piano

451

Cl.

455

Piano

459

Cl.

463

Piano

467

Cl.

471

Piano

475

Cl.

479

Piano

483

Cl.

487

Piano

491

Cl.

495

Piano

499

Cl.

503

Piano

507

Cl.

511

Piano

515

Cl.

519

Piano

523

Cl.

527

Piano

531

Cl.

535

Piano

539

Cl.

543

Piano

547

Cl.

551

Piano

555

Cl.

559

Piano

563

Cl.

567

Piano

571

Cl.

575

Piano

579

Cl.

583

Piano

587

Cl.

591

Piano

595

Cl.

599

Piano

603

Cl.

607

Piano

611

Cl.

615

Piano

619

Cl.

623

Piano

627

Cl.

631

Piano

635

Cl.

639

Piano

643

Cl.

647

Piano

651

Cl.

655

Piano

659

Cl.

663

Piano

667

Cl.

671

Piano

675

Cl.

679

Piano

683

Cl.

687

Piano

691

Cl.

695

Piano

699

Cl.

703

Piano

707

Cl.

711

Piano

715

Cl.

719

Piano

723

Cl.

727

Piano

731

Cl.

735

Piano

739

Cl.

743

Piano

747

Cl.

751

Piano

755

Cl.

759

Piano

763

Cl.

767

Piano

771

Cl.

775

Piano

779

Cl.

783

Piano

787

Cl.

791

Piano

795

Cl.

799

Piano

803

Cl.

807

Piano

811

Cl.

815

Piano

819

Cl.

823

Piano

827

Cl.

831

Piano

835

Cl.

839

Piano

843

Cl.

847

Piano

851

Cl.

855

Piano

859

Cl.

863

Piano

867

Cl.

871

Piano

875

Cl.

879

Piano

883

Cl.

887

Piano

891

Cl.

895

Piano

899

Cl.

903

Piano

907

Cl.

911

Piano

915

Cl.

919

Piano

923

Cl.

927

Piano

931

Cl.

935

Piano

939

Cl.

943

Piano

947

Cl.

951

Piano

955

Cl.

959

Piano

963

Cl.

967

Piano

971

Cl.

975

Piano

979

Cl.

983

Piano

987

Cl.

991

Piano

995

Cl.

999

Piano

1003

Cl.

AMSTERDAM, VOORJAAR 2020

Het is maart 2020 en ik zit een groot deel van de dag op mijn balkon, lees wat, kijk wat, schrijf wat. De wereld is stil gevallen, mijn agenda is leeg, vrienden raken hun werk kwijt, er is geen theater meer, geen nieuwe films en wat mij bovenal pijn doet: ik mag mijn oude vriendin Henny Orri van 94 niet meer bezoeken in het verpleeghuis.

En ondertussen is het onvoorstelbaar mooi weer buiten, ik heb de lente nog nooit zo intens beleefd. Mooi weer, met tegelijkertijd een rare beladenheid buiten: er is wat aan de hand, er dreigt iets.

Iedere dag maak ik een wandeling of een fietstocht naar plekken waar ik nooit eerder kwam en 'post' telkens een foto op Facebook. Dat doet me goed, zo houd ik contact met vrienden.

Ik zit op mijn balkon en zie in de verte een nieuwe werkelijkheid: daar aan de overkant van de sloot staat iedere dag een lange rij mensen voor de apotheek – keurig op anderhalve meter afstand van elkaar. Er mogen maar 2 personen tegelijk naar binnen. 'Russische toestanden in Osdorp' denk ik, 'mensen in de rij voor een brood'. Maar nee, dit is Corona tijd, je kan elkaar besmetten, ook bij het ophalen van je medicijnen. Beklemmend idee!

En ondertussen doe ik eens in de drie dagen boodschappen en ik heb geen idee waar deze pandemie naar toe gaat, wie heeft het virus onder de leden? Van buiten af is dat niet te zien. Ik wantrouw passanten, wat een bizar gevoel. Ik bestel plastic handschoenen en mondkapjes en zie dat in mijn supermarkt in de eerste weken vooral het toiletpapier snel uitverkocht blijkt. Onze winkelkarretjes worden ontsmet, er zijn 'looppaden'. We houden elkaar in de gaten.

Maar dan na verloop van tijd gaat het wennen. Ik heb het virus niet, ik heb het relatief goed.

Ik denk terug aan vorig voorjaar in Antwerpen, hoe is het ondertussen met mijn Vlaamse vrienden?

Hoe zou in de afgelopen periode met galeriehouder Wouter De Bruycker zijn gegaan en de dichters Peter Holvoet-Hanssen en Geert Cyriel Tavernier? En hoe houdt Neel Korteweg de moed er in? Ik besluit het ze te gaan vragen.

37. Wouter De Bruycker | 2018

INTERVIEW MET WOUTER DE BRUYCKER

Op een zonnige zaterdag in juli rijd ik naar Antwerpen. Ik ga weer naar de Wolstraat, naar Wouter De Bruycker. Het is de dag dat er in België mondkapjes verplicht zijn in alle winkels en openbare gebouwen. Er wordt streng gehandhaafd. België was sowieso een stuk strenger met hun lockdown en andere Corona-regels. Maar we mogen het land weer in en het doet me goed om Wouter De Bruycker te zien en te spreken.

Het is een bijzondere man met zijn 'dubbelleven' waar hij trouwens graag over vertelt. Ik ken hem als galeriehouder en kunstverzamelaar, maar ik weet inmiddels dat hij zeeman was. Begonnen als lichtmatroos bracht hij het tot kapitein op de grote vaart. Varen doet hij nu niet meer, maar hij werkt nog af en toe als 'maritiem expert', adviseert verzekeringsmaatschappijen over alles wat er mis kan gaan bij transport en goederen op zee. De zee komt dan ook vaak terug in zijn verhalen. Ik zit tegenover Wouter in zijn galerie en hij vertelt:

Ik ben na de Corona-crisis op 11 mei weer begonnen met een nieuwe tentoonstelling, maar er is zo goed als niemand geweest. In zo'n zes weken hebben wij hier vier of vijf mensen gezien, een catastrofe ook voor de kunstenaar natuurlijk. En nu is de vakantietijd begonnen en ligt alles weer anderhalve maand stil.

Terug naar het begin van de lockdown in België rond half maart, wat herinner je je van die periode?

Moeilijke tijd, we hadden twee tentoonstellingen gepland waar de kunstenaars begrijpelijk enorm naar uitkeken. En ik moest ze annuleren. Dat was emotioneel en een moeilijke beslissing. We wisten toen nog niet wat er precies aan de hand was. Een chinees griepje? Het bleek veel erger. Ik ben zelf niet gauw bang, maar als er echt gevaar is en er maatregelen opgelegd worden dan denk ik: laat ik braaf zijn, ik volg ze wel op. Dus ik ben consequent in quarantaine gegaan.

Werd je toen toch bang?

Bang nee, ik ben niet bang. Ik ben ook helemaal niet bang voor de dood. Ik heb de dood goed gekend in mijn leven, ik heb om zo te zeggen de dood in mijn armen gehad. En als je de dood eenmaal omarmd hebt, ja dan ben je ook niet meer zo bang daarvoor.

Je was volgzzaam bij de maatregelen, zei je.

Rigoreus. Ik ben pragmaticus, als oude zeeman. Ik val altijd terug op de symboliek van de zee, op de symboliek van varen en van schepen: als het stormt moet je rustig zijn en juist niet teveel doen. Kijken, voelen, gas terugnemen, koers bijstellen. En als het niet meer stormt dan moet je de draad weer gaan oppakken. In die periode zitten we nu, hoe gaan we verder, wat kan er weer?

Wat ik wèl had – waarschijnlijk door vermoeidheid, omdat ik mijn hele leven druk bezig ben en altijd op adrenaline leef – ik was zó triest de eerste weken, een ‘tristesse’ van ‘s morgens vroeg tot ‘s avonds laat. Ik heb mijn vriendin Isabelle tweeënhalve maand niet gezien – zij woont in Gent, ik in Antwerpen en heen en weer reizen mocht niet. Daar hielden we ons aan, heel consequent, geen probleem. Maar op een ochtend ging ik wat boodschappen doen bij de Delhaize supermarkt en toen de cassière heel vriendelijk tegen mij was, begon ik te schreien, te wenen, ik kon niet meer ophouden. Het is tegelijkertijd ook een fantastische ervaring om puur geconfronteerd te worden met melancholie en met de imperfectie van de dingen en dat viel allemaal samen op dat moment. Na een week of drie was dat trieste gevoel, die ‘tristesse’ voorbij en had plaats gemaakt voor een zalig gevoel, rust. Eindelijk.

En wat deed je in die tijd, lezen, muziek luisteren?

Nee bij mij thuis is het altijd stil. Er zijn heel weinig momenten in het leven dat je de kans krijgt om echt stil te worden, tot inkeer te komen, letterlijk. En ik ken dat wel, ik zoek dat ook af en toe op, maar nooit in zo’n lange periode natuurlijk. Dit bleef maar duren. Het was de eerste keer in vijftig jaar dat ik twee uur in de zetel naar een programma op televisie zat te kijken en daarvan genoot in alle rust, zonder dat daar iets tussen kwam. Ik volgde wel het nieuws over de ontwikkeling van het Corona-virus maar ik voelde niet de noodzaak om daar iets mee te doen. Opnieuw: als het stormt moet je stil zijn. Ik ben daar nogal extreem in. Anderzijds was het opstarten, het oppakken van de draad niet gemakkelijk: die bubbel van rust is natuurlijk wel een zalige bubbel. Je hebt geen verantwoordelijkheden, je hebt geen

arrangementen, je hebt alleen maar een beetje voor jezelf te zorgen. En we kregen dan ook nog een premie, zodat we de huur konden betalen. We hebben het financieel nog steeds erg zwaar maar met die premies overleef je. Fantastisch maar levensgevaarlijk, want ik merk nu - half juli - dat de mensen niet meer uit hun bubbel durven te komen.

En dat is een probleem, want het is een gevangenis. En het is te gemakkelijk om daar in te blijven zitten, het is gewoon onjuist en laf om daar in te blijven zitten.

En hoe deed jij dat zelf, hoe kwam jij daar weer uit?

Nou door weer met een tentoonstelling te beginnen op 11 mei, maar dan zonder vernissage. Gewoon met een openingsweekend, waar toen niemand kwam. Maar wel fijn om weer te beginnen, ik was uitgerust en heb weer energie. Maar financieel en zakelijk? Hoe gaan we dat in godsnaam voor mekaar krijgen? Tja, als het niet meer gaat, dan stop ik.

Het seizoen voor de galerie is nu gestopt, het is vakantie. Heb je geen heimwee naar die bubbel, heimwee naar die rust?

Jawel maar niet op die manier. Terug naar die rust natuurlijk wel, dat zoek ik al mijn hele leven lang. Ik ben een nomade, een kluizenaar, een pelgrim. Altijd geweest. Ik ga die rust de komende weken opnieuw proberen op te zoeken. Ik ga op weg voor een lange tocht alleen te voet voor zes weken. Wandelen, stappen met een doel: Arles,

Zuid Frankrijk 1000 kilometer. Om weer alleen te zijn, om die rust te zoeken. Ik heb die contemplatieve kant naast mijn wereldse kant. En dit is een eigen keuze terwijl die Corona-bubbel geen eigen keuze was. Dat was eigenlijk een gevangenis en we zijn niet gemaakt om in die gevangenis te zitten. Die Corona-bubbel was te gemakkelijk, wel comfortabel maar vals.

Wat trekt je aan in zo’n lange voettocht?

Het onderweg zijn, het alleen zijn, want alleen zie je veel meer dan met anderen. Ik zie wel wat ik tegen kom. Het begint gewoon thuis als ik de voordeur dicht trek en verder zie ik wel.

38. Expositie Zwaar Licht 2019 - Gallery Wouter De Bruycker Antwerpen

39. Wouter De Bruycker en Rina Spigt

40. Peter Holvoet-Hanssen

Dichter-troubadour Peter Holvoet-Hanssen was stadsdichter van Antwerpen in de periode 2010-2012. Ik heb hem vorig jaar een aantal keren meegemaakt, hij doet niet aan traditionele 'voor-drachten' van zijn poëzie: het zijn 'performances', eenmansvoorstellingen met verwijzingen naar klassieke mythen en sagen, grensoverschrijdend en geestig. Hij trad op tijdens de slotmiddag van de tentoonstelling in de galerie van Wouter De Bruycker en later bij de atelierpresentatie in Amsterdam.

Peter is in mijn herinnering altijd onderweg voor allerlei poëzie-evenementen, de ene nog origineler dan de ander. Ik denk: wat zal Corona er voor hem ook 'ingehakt' hebben. Lockdown, agenda leeg, geen werk meer. Ik mail hem mijn vragen over hoe het hem verging en per omgaande antwoordt hij me:

Meer dan twintig jaar heb ik mij als de Vlaamse Iggy Pop van de poëzie non-stop 'gegeven' in hoofd- en halsbrekende ontdekkingsreizen op papier en op het podium. Ik stond op het punt om fysiek te crashen maar dankzij de lockdown heb ik mijn batterijen weer kunnen opladen, het was even afkicken dat wel. In ruim twee maanden

heb ik eerlijk gezegd de sociale contacten niet gemist en heb ik hier in het Antwerpse Begijnhof bevoorrecht kunnen genieten van stilte en een tijdelijk verbeterde luchtkwaliteit.

Tijd voor reflectie en vooral: tijd om een groot werk af te maken. Zelf ben ik risicopatiënt want door een longaandoening heb ik maar 50% zuurstofopname. De schaarse optredens die niet werden geannuleerd, heb ik zelf tot en met september moeten afwijzen. Financieel wordt het als volledig zelfstandige troubadour die het moet hebben van zijn publieke optredens een 'bangelijke' toekomst. Maar we gaan 'strompelend voorwaarts'!

Voorts ergerde ik me aan de benauwdheid die in onze gewesten oprukte: de drone van de nieuwsdienst scheerde steevast over bevoorrechte huisjes met tuintjes, niet over zuurstof- en groenloze woonwijken. Geen woord meer over Syrië, Afrika, vluchtelingenproblematiek... Nee, de Vlaamse navel en de uitgestelde sportwedstrijden: daar draaide het om. Net nu we echt moesten leren om als één organisme samen te werken, raken de tegengolven alweer verhit.

Wat betekende deze periode concreet voor je werk?

Ik maak niet zomaar dichtbundels maar 'reizen in het hoofd'. Na mijn eerdere bundels 'Gedichten voor de kleine reus' (2016) en mijn testament 'Blauwboek' (2018) werkte ik in deze periode aan 'De wolkendragers', met werk van mezelf en met proza en liedgedichten die ik maakte samen met anderen: met jong en oud, ziek en gezond, psychiatrie. Het is de start van een piepkleine tegenstroom. En vreemd genoeg paste de Corona-problematiek helemaal in het concept en diepte die zelfs verder uit. Dankzij de lockdown heb ik in een trance, in een 'groove', dit totaalboek tijdig kunnen afmaken.

Hoe houd je de moed erin?

'Levenslust ondanks alles' is mijn motto. Ik moet het goede voorbeeld geven en dat lukt meestal wel doordat ik weinig last heb van mezelf: als ik ergens naar kijk, ben ik daar. Dat is gevaarlijk in een auto, maar het helpt wel tegen een neerwaartse spiraal in het hoofd. Want mijn hoofd is zoals een wolkenkonvooi: van lieflijk plukje tot onweerslucht. Maar dra is de lucht dan toch weer wolkeloos. Dus: goéde en gezonde wind gewenst in alle zeilen bij jullie!

41. Zwarte Meermin | onderschildering | 2017

42. Zwarte Meermin | 2018

43. Vaste Grond | onderschildering | 2018

44. Vaste Grond | 2019

MEERMIN VAN HAARLEM

I

Ik ben het lonken en het flonken
de felle zon door waterwolken
omhelst mij
niemand raakt mij aan
al zing ik kling ik mij te pletter
een windjammer in jammerwind
alleen het schuimen
streelt mijn zinnen

als de sterren blinken kom ik
om het Spaarne te doen stijgen
ik lach door een gat in de dijk
en de wildemannen zwijgen
ik zie Jezus op een zwart schip

dit is mijn klipperslied van zout
van rif
een fee die sneeft in zee
haar emmer stinkt, haar emmer stinkt
versta de walvis, niet de mens
het leven trekt hem naar de dood

ik hoor de maan

ik heb geen naam

2

wolken zinken
zwijgend leer ik
bij u spinnen
kruisje maken

nijgend naar de donkergrachten

stilte
achter stenen straten

3

nu moet ik duiken in de nacht
zijn scherpe kaken honingzoet

nu de sterren blinken
zwem ick

Peter Holvoet-Hanssen

Het gedicht 'Meermin van Haarlem' komt uit de bundel 'Gedichten voor de kleine reus' (uitgeverij Polis) en werd voorgedragen op de atelierpresentatie van Neel Korteweg op 10 november 2019.

ATELIERPRESENTATIE EN MEERMAN AWARD 2019

In november vorig jaar organiseert Neel Korteweg een feestelijke bijeenkomst in haar Amsterdamse atelier: 'Schaduw van een meermin'. Ze toont nieuw werk dat ze tijdens haar verblijf in Frankrijk maakte in de maanden september en oktober: ijle meerminnen van wierdraad soms rustend op aangespoelde stenen of zwevend voorzien van veren vleugels. Aan de muur hangt een pastel beschilderd reliëf van gips en beton. Neel leest daarbij haar verhaal voor, dat in dit boekje is opgenomen, 'La Sereine du Serein'. De bijeenkomst biedt de gasten gelegenheid om kennis te maken met de Vlamingen: galeriehouder Wouter De Bruycker en de dichters Peter Holvoet-Hanssen en Geert Cyriel Tavernier.

45. Geert Cyriel Tavernier

Peter Holvoet-Hanssen draagt zijn 'Meermin van Haarlem' voor en geeft een performance met klankrijke attributen waarbij hij het publiek aan het zingen krijgt. Geert Tavernier declameert zijn spiksplinternieuwe gedicht 'Schilders handen' dat hij aan Neel opdraagt. De musici Maarten Westers en Rob Dirksen spelen op veler verzoek opnieuw de compositie 'Impromptu no 1' geïnspireerd op het schilderij 'Daedalus op zoek naar Icarus'.

Er zijn verhalen, herinneringen. Als ik er nu aan terugdenk is het echt 'geschiedenis'. Een hartelijk feest met zoveel mensen, niks anderhalve meter, we schudden handen, we kussen en omarmen. Komt dat ooit nog terug?

46. Neel Korteweg, Peter Holvoet-Hanssen en Geert Cyriel Tavernier

Maar wat blijft en in ere gehouden zal worden is een initiatief van Neel om iemand te eren, te bekronen met een nieuwe prijs, geïnspireerd op de thema's van de onderwaterwereld getiteld 'De Meerman Award'.

47. Meerman Award 2019

Peter Holvoet-Hanssen ontvangt 'De Meerman Award 2019' omdat hij in zijn werk immers blijk geeft van grote verwantschap met de thema's uit het 'Waterwezen' van Neel. Ook hij laat zich inspireren door de zee en door oude klassieke legenden en verhalen uit de mythologie.

48. Peter Holvoet-Hanssen ontvangt Meerman Award 2019

INTERVIEW MET GEERT CYRIEL TAVERNIER

Geert Tavernier is dichter en boekenmaker. Daarnaast werkt hij bij cultureel centrum Atelier Gent 74. Van hem kreeg ik 'Het zweet van de zee' waar hij gedichten en teksten schreef over de zeevisserij vanuit thuishaven Oostende bij foto's van Jo Clauwaert, een rauw en beeldschoon boek, waarbij "de zee zelf aan het woord komt" (Peter Holvoet-Hanssen op de flaptekst). Onnodig te zeggen dat ook Geert Tavernier met zijn gedichten naadloos aansluit bij het werk van Neel.

Op de slotmiddag in Antwerpen en later bij de atelierpresentatie in Amsterdam treedt hij op, o.a. met een gedicht dat hij speciaal aan Neel opdroeg.

49 De hand van de schilder | detail zelfportret | 2017

50. Geert Cyriel Tavernier

SCHILDERSHANDEN

Voor Neel Korteweg

I

De zee brak haar enkels
over de lappendeken van de stad.
Hoog blauw zwierf over dagen,
God zou alles scheppen
zonder de schepping te verraden.
Zonder de angst om
het leven te vergeten.
Zonder de vrees
om het scheppen
met handen te vergeten.

II

Handen zijn de ogen van de ziel,
die raken, scherpzinnig aanraken,
doodgeverfde plooien kraken.

Handen kijken zonder gedachten
Gommen het teveel aan kleur,
het te weinig aan stilte weg.

Handen schuilen, handen hopen,
de knopen uit de wereld te slopen,
niet van het canvas weg te lopen.

Handen wrijven, handen duwen
handen schuwen, handen vragen
om met verf in het zijn te zagen.

Handen slepen, handen beven
handen zorgen, handen strelen
om nooit het beeld te vergeten.

III

Kijken, schetsen, wrijven
Vloeken, kleuren, scheuren

Schrijf niet op papier
zoals deze dichter hier
Schilderes schets,
schets in overvloed,
met zoveel vuur
tot wat overblijft:
dat ene doek.

Zoeken, schetsen, wrijven
Vegen, kleuren, strijken

Wrijf schilderes,
Veeg de ballast weg,
Teken, schilder,
verf mij dicht
met vrije kracht
tot wat overblijft:
dat ene beeld.

Vegen, schetsen, wrijven
scheuren, strijken, kleuren

Schilderes
ga voor zwaar
ga voor licht
scheur de kleur

tot zwart verbleekt
geen angst voor donker
ga voor het wonder
voor dat:
éne schilderij

schets schilderes
schilder, schilder
uw kleuren meesteres.

schilder schilderes
uw enig licht
schets meesteres
de schaduw van uw meermin.

Tijdens de optredens van Geert Tavernier in Antwerpen en Amsterdam leer ik ook zijn vrouw Pascale kennen, we zitten allebei in het publiek en raken aan de praat. Later worden we Facebook vrienden en sturen elkaar af en toe een berichtje.

Eind maart van dit jaar schrijft ze: Ik heb slecht nieuws. In de nacht van maandag op dinsdag is ons huis afgebrand. Wij zijn oké, onze dieren ook. We likken onze wonden en bibberen nog na. We waren gelukkig net op tijd het huis uit... We zijn gelukzakken.

Ook aan Geert stel ik in juni van dit jaar mijn vragen per mail over hoe hij de Corona-periode is doorgekomen, maar ik realiseer me dat Corona en de lockdown wel eens minder prioriteit voor hem kunnen hebben. Hij vraagt dan ook even wat uitstel om na te denken over de antwoorden:

Door jouw vragen ben ik weer wat op gang gekomen - als een dieselmotor weliswaar - ik zag dat het moeilijker ging dan ik had verwacht. Uiteindelijk is het goed om deze gebeurtenissen op papier te zetten, het verwerkt...

Een paar dagen later vind ik zijn antwoorden in mijn mailbox:

Op 17 maart 2020 zijn Pascale en ik gevlucht om drie uur in de nacht. Gevlucht voor de vlammen-zee van vier meter en meer die ons huis in haar vuurkluwen had.

We hadden nog net de tijd om het brandend nest te verlaten, de brandweer te bellen en de garagepoort te openen. Lopen, lopen, lopen. Inferno voor ogen. Voorlopig aan de dood ontsnapt.

Eén groot geluk, wij en de poezen leven nog. We trokken naar een nieuw onderdak in Gent, een oud herenhuis waar ik tijdens de week verblijf. De volgende nacht rinkelde mijn mobiel om één uur in de nacht, ik grabbelde naar mijn gsm, het was de buurvrouw met de melding : 'jullie huis staat opnieuw in brand, de wind heeft het vuur aangewakkerd maar de brandweer is aanwezig'. Ja, wat nu? Ik was de kluts kwijt. Zouden we midden in de nacht van Gent naar ons huis in Zande rijden om opnieuw naar een zinkend brandend schip te gaan kijken?

Neen, een tweede nacht zonder slaap lukte niet. Wat konden we daar gaan doen, rondjes draaien en weer naar een kwellend schouwspel staren? We hadden immers een veilige schuilplaats. Weerom geluk.

De volgende dagen bleef ik achter in een verlamde kramp; een zeedraak met verdoofde en verkoolde armen, een octopus zonder armslag.

Een grote veer was gesprongen, ik kon niet meer functioneren behalve dan op de automatische piloot. En deze dagen zouden in ellenlange maanden uitlopen, als een stille uitvaart, maar naar waar?

De corona maakte het nog gruwelijker. Ik herinner me het tafereel in Gent: de eerste

zondag na de brand, stond ik in de lange rij voor de bakker om verse pistolets af te halen. Hoewel de zon aanwezig was, hing er een steenkoude stilte. Iedereen gluurde op zijn kleinste scherm alsof hij of zij de belangrijkste speurders waren op zoek naar hot news omtrent het 'vieze beestje' of was het om de onwennigheid van de nieuwe tijd te verdoezelen?

In de verte zag ik het naburig oude vrouwtje in haar zwarte verfrommelde mantel - alsof ze vergeten was dat ze nog een kleerkast had - met haar onafscheidelijke plastic zakken in beide handen. Het enige wat ik kon doen was zwaaien want we stonden gevangen in een lange rij. Een lange rij levens in doodse stilte met de nodige afstand om juist de noodzakelijke levensmiddelen op te halen. De beklemming van het bestaan op 1,5 meter. Ik kon nog net mijn hand opsteken als enig teken dat ik nog in leven was. Ze knikte want haar handen waren niet vrij, gebonden door de beperkingen van dit tijdperk. Een wereld zonder perspectief, een landschap zonder kleur, een zee in rouw.

Plots gingen mijn traanklieren als sluizen open en liepen druppels over mijn wangen tot ze neervielen op de vele kiezels, werd ik zo week en drassig, een schelpdier zonder schild?

Toen ik met de pistolets en boterkoeken binnen in de keuken kwam, nam ik Pascale onmiddellijk vast en kuste haar.

Weer had ik geluk, ik was niet alleen, ik kon mijn vrouw aanraken en zij mij. Driemaal geluk, ook al was dit onvoorzien, wat zijn wij toch gelukzakken.

Kun je draad nu weer enigszins oppakken?

De eerste dagen was ik een hard geworden kramp, een steen van vlees, een wankel wicht tussen geesteloos en gestorven. Kortom mijn veerkracht was dood.

Ik deed met zeer veel moeite wat noodzakelijk was. Het slapen ging bijzonder moeilijk, vooral de eerste nachten. Het tijdstip van de brand, drie uur, sloeg als een interne klok alarm waarna ik de uren bleef aflezen van de klokradio tot de morgen me dwong om op te staan.

51. Geert Cyriel Tavernier, Pascale Pinsart, Rina Spigt

We zochten hulp bij een bevriende therapeut om de rouw niet alleen te dragen. Eén maal per week, elk apart met een eenvoudige maar efficiënte oefening en het hielp.

Na elke sessie nam de zwaarte af en ontdekte ik opnieuw voor enkele uren de lichtheid van een zinvol bestaan.

Ik had aanvankelijk geen enkele zin om te lezen, laat staan te schrijven. Voor de brand en coronatijd schreef ik elke dag een paar regels als vingeroefening. Maar op 17 maart kwam daar een eind aan. Komt het terug? Jazeker.

De activiteiten van Atelier Gent 74, dat onder onze nieuwe huis in Gent is gevestigd, werden door covid-19 stil gelegd waardoor mijn culturele werk werd afgelast. Mij kwam dat goed uit want ik zag het niet zitten om mensen te ontmoeten behalve de geliefden.

Langzamerhand ging het beter: ik ging wandelen - alleen of met Pascale - slapen, fietsen, rusten, de dieren voederen, boodschappen doen, dralen, de krant lezen, mijmeren, bellen naar vrienden en familie...

Tot we een eerste bezoek mochten brengen aan een museum om terug goesting te krijgen in het hier en nu zijn.

52. Meermin met Wierhaar | 2019

53. Neel Korteweg

Het meest laconiek van ons allemaal reageert Neel Korteweg op de pandemie. Ze werkte rustig door, kwam met een bijzonder initiatief om vrienden en bekenden in deze periode digitale KortePosts te sturen, kleine kunstwerkjes 'om even aan elkaar te denken'. Ze zette ze op Facebook en liet er piëzografieën van maken, die ze te koop aanbood. Een groot deel van de opbrengst daarvan schonk ze aan de daklozenopvang 'De Regenboog' in Amsterdam West. Het Amphia Ziekenhuis in Breda, waar nu nog steeds patiënten met een COVID-besmetting worden behandeld, organiseerde een mini-expositie van de serie KortePosts in de gangen van het ziekenhuis. Hier kwamen Zorg en Kunst mooi samen. Later kwam Michel Maas, verslaggever van de Volkskrant naar haar atelier en wijdde zijn column aan deze KortePosts, met als veelzeggende kop 'Desalniettemin'.

Ik ga naar haar toe en stel haar dezelfde vragen die ik eerder aan Wouter De Bruycker, Peter Holvoet-Hanssen en Geert Tavernier stelde.

Wat is je herinnering aan die eerste Corona- weken?

De eerste berichten hoorde ik via televisie, dat er vanuit China een virus aankwam. En toen werd ik ongerust. Ik dacht "dat gaat fout, dat gaat met vliegverkeer de hele wereld over".

Ik moest lachen om het commentaar van de Nederlandse regering die ons geruststelde met het bericht dat de virussen alleen nog maar in Duitsland waren en nog niet bij ons. Alsof de virussen bij de grens in Limburg en bij het carnaval in Brabant halt zouden houden. Toen wist ik al dat het hier ook zou komen en ik dacht alleen maar "voorzichtig zijn. Het kan wel eens mislopen."

Was je bang?

Ja, maar de angst voor Corona werd door de maatschappij en de media zo zwaar belicht dat ik ging relativieren.

Wat veranderde er voor jou door de lockdown?

Weinig, ik werk altijd alleen in het atelier, bovendien verkeer ik in een luxe positie: ik heb een partner, een fijn huis, een atelier vlakbij, een poes en een tuin.

Lockdown was voor mijn gevoel iets voor andere mensen. Ik heb me nooit 'locked down' gevoeld, er veranderde geen bal in mijn leven, maar dan ook werkelijk niets. Ik zag alleen de voordelen: de rust op straat, de stilte, geen gillende kinderen in de tuin, frisse lucht. Alles rook frisser, ik hoorde de bomen weer ruisen, de vogels weer zingen. Ik vond het zelfs een uitdaging, geen afspraken, geen feesten en partijen. Ik ging lekker opruimen. Net als miljoenen Nederlanders ben ik

aan de schoonmaak begonnen, deed 's morgens huishoudelijk werk, dus opruimen, de bibliotheek op alfabet, dat soort dingen. En daar werd ik heel rustig van.

Ik dacht ook hoe blij ik was dat mijn ouders niet meer leven, dat zij niet meer hoeven mee te maken dat ik niet op bezoek mag komen of dat zij opgesloten zitten in een verpleeghuis.

Was je niet bang dat anderen je op straat konden besmetten?

Nee, ik had iets heel nuchters: buiten in de grote frisse lucht kan echt niets gebeuren. En als dat wél zou gebeuren, hoef ik ook niet meer bang te zijn. Het is net als met vliegen, ja je kan naar beneden storten, maar als dat gebeurt kan je er niets tegen doen. Als je in de buitenlucht een virus oploopt dan houdt alles op. Naar een bioscoop of naar een café ging ik sowieso al niet meer. Gewoon boerenverstand over frisse lucht. Ik was echt helemaal niet bang, terwijl ik zo'n hypochonder ben.

Hoe kan het nou dat jij bij zo'n ernstige pandemie niet bang was?

Omdat je de angst recht in de ogen kon kijken en het onontkoombaar is. De angst is weg op het moment dat het antwoord daar is. Het niet-weten maakt angstig, de onzekerheid, het afhankelijk zijn van het lot, dáár word je bang van.

TRITON 2019 - 2020

ACHT ONDERSCHILDERINGEN VAN TRITON TRANSFORMEERT IN DE DIEPTEN VAN DE ZEE

TENSLOTTE

Antwerpen zondag 26 mei 20.30 uur. De finissage loopt op zijn eind. Er waren speeches, optredens, er was muziek, gesprekken. Wouter De Bruycker zorgde voor schalen met eten en er was Italiaanse rode wijn. Ik maak nog een keer een rondgang langs alle schilderijen en tekeningen, langs de engelen, demonen en waterwezens.

Hoe maak je een eind aan een mooi feest? Mijn hotel is om de hoek, maar ik wil nog niet weg. Dan loopt er een jonge vrouw in een rode jurk de galerie binnen, mengt zich tussen het publiek en begint te zingen, eerst zachtjes dan wat harder. We worden stil en luisteren. Ik ken het lied, het is 'Throw it away' van Abbey Lincoln, hier zou je die titel mogen vertalen met 'Laat los'.

Rina Spigt
Amsterdam, 17 juli 2020

*I think about the life I live
A figure made made of clay.
And think about the things I lost
The things I gave away,
And when I'm in a certain mood
I search the halls and look.
One night I found these magic words
In an magic book.*

*Throw it away. Throw it away.
Give your love, live your live,
Each and every day.
And keep your hand wide open.
Let the sun shine through,
'Cause you can never lose a thing
If it belongs to you.*

54. Moeder van Triton zittend
onderschildering | 2019

55. Moeder van Triton staand
onderschildering | 2019

56. Triton met zoon in transparent gewaad aan noordelijke zee
onderschildering | 2019

57. Triton met zoon in gewaad met sleep aan zuidelijke zee
onderschildering | 2019

58. Triton met zoon in riviermonding in geel gewaad
onderschildering | 2019

59. Triton met transparante zoon aan zee
onderschildering | 2019

60. Triton met getransformeerde zoon kijkt om naar zee
onderschildering | 2019

61. Triton en zoon transformeren in de diepten van de zee
onderschildering 2019

62. Triton transformeert in de diepten van de zee | 2020

DANKWOORD

Veel dank ben ik verschuldigd aan kunstverzamelaar Olav van Aubel die mijn werk door de jaren heen volgt en de basis legde voor de Antwerpse tentoonstelling Zwaar Licht en aan Wouter De Bruycker, kunstverzamelaar en galeriehouder, die mij de uitgebreide tentoonstelling Zwaar Licht aanbood en zorgvuldig begeleidde.

Dank aan conservator Nina Groen voor haar inzet en voorbereiding van deze tentoonstelling.

Aan componist Maarten Westers voor de compositie Impromptu no.1 Daedalus voor Piano (Maarten Westers) en Contrabas (Rob Dirksen).

Aan Yve du Bois en Patricia Werner Leanse van Bubbleyes voor hun filmische impressie: 'Neel Korteweg op zoek naar Zwaar Licht'.

Aan Maurice Teunissen voor zijn technische begeleiding in Antwerpen en Amsterdam.

63. Nico Zimmermann | 2002

Ook namens Rina Spigt bedank ik de medewerkers aan deze uitgave:

De Vlaamse dichters Peter Holvoet-Hanssen die zijn gedicht De Meermin van Haarlem ter beschikking stelde en Geert Cyriel Tavernier voor zijn gedicht Schilders handen.

Componist Maarten Westers voor de bijdrage van de bladmuziek Impromptu no.1 Daedalus voor Piano en Contrabas.

Erik Wolters voor zijn essay over mystieke visioenen.

Hester Wolters voor haar zorgvuldige redactie en eindredactie.

Grafisch vormgever Nieck Engelhard voor zijn betrokken realisatie van deze uitgave en zijn begeleiding van het drukproces.

In het bijzonder dank ik Nico Zimmermann die mij onafgebroken adviseerde, achter mij en naast mij stond.

Neel Korteweg

COLOFON

ONVOORZIEN

Neel Korteweg Rina Spigt 2020

Redactie en eindredactie

Hester Wolters

Fotografie

Neel Korteweg

Rina Spigt

Leo Erken

Gabriëlle Kok

Thomas Uyttendaele

Nico Zimmermann

Grafisch ontwerp

Nieck Engelhard

Lettertipes: Gill van Eric Gill en Silvertype
van Sjoerd Hendrik de Roos

Papier: MC Silk

Drukwerk: Drukwerkstudio Woerden

Oplage: 300 exemplaren, waarvan 25 in luxe
cassette, genummerd en gesigneerd door
Neel Korteweg en Rina Spigt en voorzien
van een inkttekening van Neel Korteweg.

Dit is een uitgave van Stichting KLAS
(Stichting ter bevordering van de integratie
tussen Kunsten, Landschapsarchitectuur,
Architectuur en Stedebouw).

AFBEELDINGEN

Omslag *Engelenval*
Neel Korteweg | 2019
detail | acryl op linnen | 190/140 cm
Collectie Wouter De Bruycker,
Antwerpen

Schutbladen
Atelier Neel Korteweg | 2019

1. *Schaduw in Gedachtenlicht*
Neel Korteweg | 2020
acryl op linnen | 40/30 cm

2. *Nico Zimmermann*
Neel Korteweg | 2018
veterwier op zilverdraad
hoogte 30 cm | Coutainville

3. *Engelenval*
Neel Korteweg | 2018
acryl op linnen | 190/140 cm
Collectie Wouter De Bruycker,
Antwerpen

4. *KortePost*
Neel Korteweg | 2020
12 piëzografieën
Fabriano aquarelpapier 250 g/m²
30/30 cm | druk Bernard Ruijgrok,
Amsterdam

5. *Paars met witte handschoenen*
Neel Korteweg | 1998
acryl op linnen | 190/105 cm

6. *Daedalus op zoek naar Icarus*
Neel Korteweg | 2018 | onderschildering
acryl op linnen | 180/75 cm

7. *Daedalus op zoek naar Icarus*
Neel Korteweg | 2018
acryl op linnen | 180/75 cm
Collectie Dana Ponec, Amsterdam

8. *Zonder Zwaarte*
Neel Korteweg | 2018 | onderschildering
acryl op linnen | 190/140 cm

9. *Zonder Zwaarte*
Neel Korteweg | 2019
acryl op linnen | 190/140 cm

10. *Gevonden Evolutie*
Neel Korteweg | 2018
onderschildering
acryl op linnen | 190 / 140 cm

11. *Gevonden Evolutie met de
Lepas Anatifera (Eendenmossel)*
Neel Korteweg | 2019
acryl op linnen | 190/140 cm
Collectie Olav van Aubel,
Antwerpen

12. *Zelfportret*
Neel Korteweg | 2018
veterwier op zilverdraad
hoogte 30 cm | Coutainville

13 *La Sereine du Serein*
Neel Korteweg | 2019
bewerkt beton en gips
hoogte 55 cm | L'isle du Serein
Collectie Gabriëlle Kok, Schiedam

14. *Vliegende Meermin*
Neel Korteweg | 2019
veterwier op zilverdraad
hoogte 16 cm | Coutainville

15. *Zwevende Meermin*
Neel Korteweg | 2019
zilverdraad met meeuwenveer
hoogte 9 cm | Coutainville

16. *Zwemmend*
Neel Korteweg | 2020
acryl op linnen | 40/40 cm

17. *Radioactieve Meermin*
Neel Korteweg | 2017
wierwortel en krabbenpoten
hoogte 25 cm | Coutainville

18. *De hals van de Meermin*
Neel Korteweg | 2018
wier en zilverdraad op
aangespoelde steen
hoogte 19 cm | Coutainville

19. *Gedachtelicht*
Neel Korteweg 2020
acryl op linnen | 55/33 cm

20. *La Sereine du Serein*
Neel Korteweg 2020
digitale bewerking piëzografie
Fabriano aquarelpapier 250 g/m²
40/25 cm | druk Bernard Ruijgrok,
Amsterdam

21. *Le Rayon Vert*
Neel Korteweg | 2019
onderschildering
acryl op linnen | 80/55 cm

22. *Le Rayon Vert*
Neel Korteweg | 2020
acryl op linnen | 80/55 cm
Collectie Jean-François et Chantal
Bennehard, Coutainville

23. *De Gevleugelde Meermin*
Neel Korteweg | 2019 |
zilverdraad met ijsvogelvleugeltje
hoogte 30 cm | L'isle du Serein
Collectie Martijn Toby / Sabine Geurten,
Amsterdam

24. *Meermin op aangespoelde steen*
Neel Korteweg | 2019
veterwier op zilverdraad
hoogte 30 cm | Coutainville

25. *Visioen*
Neel Korteweg | 2019
inkttekening op papier 30/40 cm

26. *Rina Spigt*
Neel Korteweg | 2018
veterwier en zilverdraad op
aangespoelde steen
hoogte 30 cm | Coutainville
Collectie Rina Spigt

27. *Gedachtelicht met witte
handschoenen en schilderij*
Neel Korteweg | 2020
acryl op linnen | 40/30 cm

28. *Rina Spigt in het atelier van*
Neel Korteweg

29. *Catalogus Zwaar Licht*
en bibliofiele uitgave Zwaar Licht 2019
in bootstalen foedraal

30. Herman Van Goethem spreekt op de
opening van de expositie Zwaar Licht,
Antwerpen 2019

31. Wouter De Bruycker spreekt op de
opening van de expositie Zwaar Licht,
Antwerpen 2019

32. Geert Cyriel Tavernier draagt een
gedicht voor op de finissage van de
expositie Zwaar Licht, Antwerpen 2019

33. Peter Holvoet-Hanssen treedt op
tijdens de finissage van de expositie
Zwaar Licht, Antwerpen 2019

34. Rob Dirksen en Maarten Westers
spelen *Impromptu no. 1, Daedalus* op
de finissage van de expositie
Zwaar Licht, Antwerpen 2019

35. *Impromptu no. 1, Daedalus*
Compositie van Maarten Westers

36. *Lome demonen*
Neel Korteweg | 2019
sepia op papier 28/48 cm
Collectie Olav van Aubel, Antwerpen

37. *Wouter De Bruycker*
Neel Korteweg | 2018
veterwier, meeuwenveer en zilverdraad
op aangespoelde steen | hoogte 30 cm
Collectie Wouter De Bruycker

38. *Expositie Zwaar Licht* | 2019
Gallery Wouter De Bruycker
Wolstraat Antwerpen

39. *Rina Spigt interviewt Wouter De
Bruycker* | 2020

40. Peter Holvoet-Hanssen draagt voor
in de erfgoedbibliotheek
Hendrik Conscience, Antwerpen 2019

41. *Zwarte Meermin*
Neel Korteweg | 2017 | onderschildering
acryl op linnen | 240/120 cm

42. *Zwarte Meermin*
Neel Korteweg | 2018
acryl op linnen | 240/120 cm
Collectie Henriëtte Hartenhof
Antwerpen

43. *Vaste Grond*
Neel Korteweg | 2018 | onderschildering
acryl op linnen | 140/55 cm

44. *Vaste Grond*
Neel Korteweg | 2019
acryl op linnen | 180/85 cm inclusief lijst

45. Geert Cyriel Tavernier tijdens de
atelierpresentatie van Neel Korteweg
Amsterdam 2019

46. Neel Korteweg, Peter
Holvoet-Hanssen en Geert Cyriel
Tavernier tijdens de atelierpresentatie
van Neel Korteweg, Amsterdam 2019

47. Peter Holvoet-Hanssen
ontvangt de Meerman Award 2019
tijdens de atelierpresentatie van
Neel Korteweg, Amsterdam 2019

48. *Meerman Award 2019*
ontwerp Neel Korteweg

49. De hand van de schilder
detail zelfportret | Neel Korteweg |
2017 acryl op linnen | 55/55 cm

40. Geert Cyriel Tavernier draagt voor
op de finissage van de expositie Zwaar
Licht, Antwerpen 2019

51. Geert Cyriel Tavernier, Pascale
Pinsart, Rina Spigt tijdens de finissage
van de expositie Zwaar Licht
Antwerpen 2019

52. *Meermin met wierhaar*
Neel Korteweg | 2019
zilverdraad knots- en veterwier op
aangespoelde steen
hoogte 18 cm | Coutainville

53. *Neel Korteweg in de Wolstraat,*
Antwerpen 2019

54. *Moeder van Triton zittend*
Neel Korteweg | 2019 | onderschildering
acryl op linnen | 105/80 cm

55. *Moeder van Triton staand*
Neel Korteweg | 2019 | onderschildering
acryl op linnen | 105/80 cm

56. *Triton met zoon in transparent gewaad
aan noordelijke zee*
Neel Korteweg | 2019 | onderschildering
acryl op linnen | 105/80 cm

57. *Triton met zoon in gewaad met sleep
aan zuidelijke zee*
Neel Korteweg | 2019 | onderschildering
acryl op linnen | 105/80 cm

58. *Triton met zoon in riviermond in geel
gewaad*
Neel Korteweg | 2019 | onderschildering
acryl op linnen | 105/80 cm

59. *Triton met transparante zoon aan zee*
Neel Korteweg | 2019 | onderschildering
acryl op linnen | 105/80 cm

60. *Triton met getransformeerde zoon kijkt
om naar zee*
Neel Korteweg 2019 | onderschildering
acryl op linnen | 105/80 cm

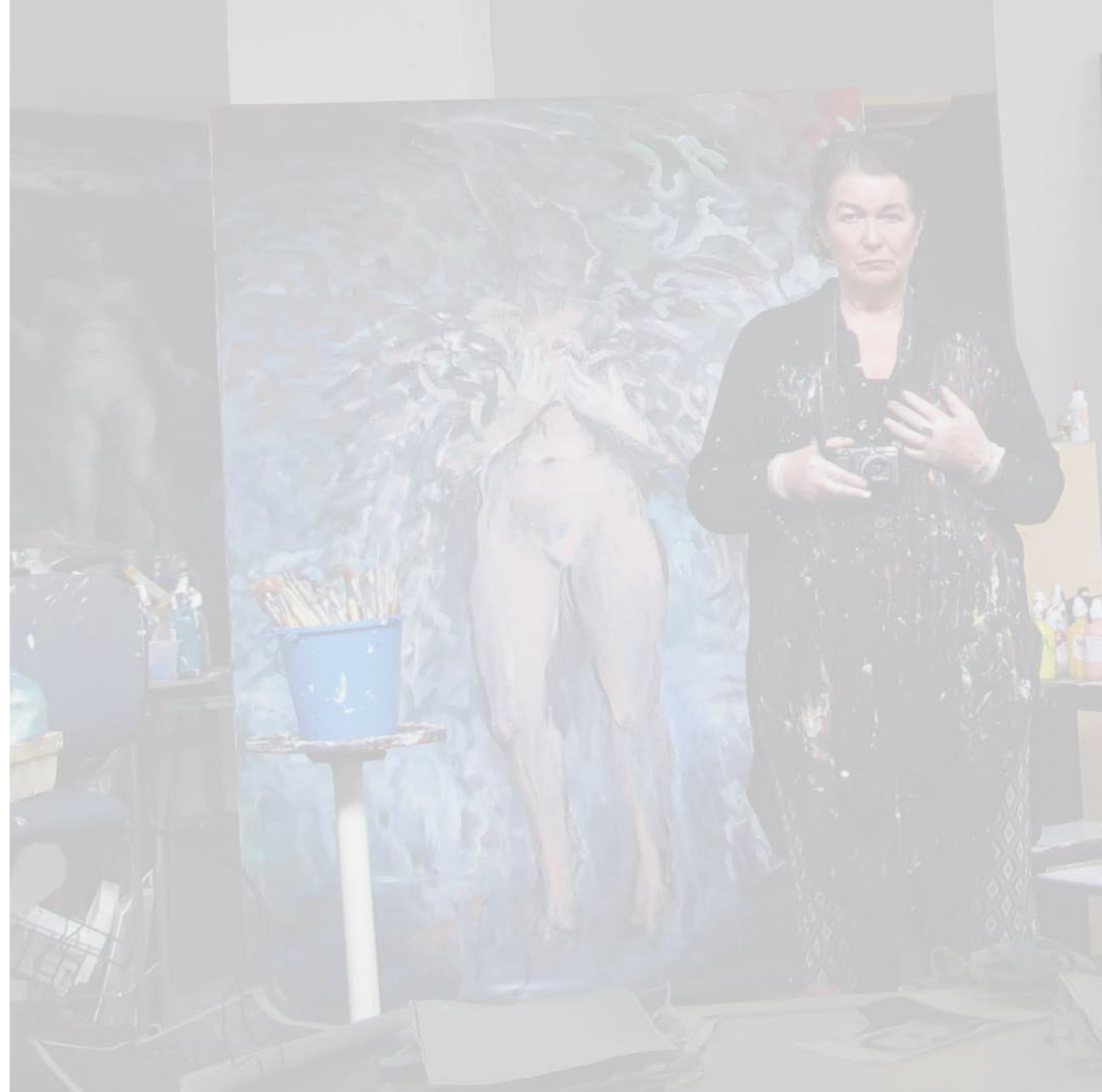
61. *Triton en zoon transformeren in de
diepten van de zee*
Neel Korteweg | 2019 | onderschildering
acryl op linnen | 105/80 cm

62. *Triton en zoon transformeren in de
diepten van de zee*
Neel Korteweg | 2020
acryl op linnen | 105/80 cm

63. *Nico Zimmermann*
Neel Korteweg | 2002
acryl op linnen | 30/40 cm

ISBN 978-90-9034065-4
© Neel Korteweg pictoright 2020
www.neelkorteweg.nl

© Stichting KLAS, Amsterdam 2020
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Neel Korteweg is beeldend kunstenaar

Hoewel zij is opgeleid als beeldhouwer en architect is zij vooral bekend door haar geschilderde oeuvre. Korteweg exposeert in musea in binnen- en buitenland. Haar werk is opgenomen vele private en openbare collecties.

Rina Spigt is journalist

Werkte tot eind 2015 als programmamaker en als eindredacteur bij de kleinste publieke omroep van Nederland, omroep Human. Was Zendercoördinator van Radio 5. Maakt samen met presentator Theodor Holman de maandelijkse culturele talkshow OBA Live voor de Openbare Bibliotheek Amsterdam.

Maarten Westers is componist en jazzpianist

In Groningen en Gent studeerde hij jazz, klassieke en hedendaagse muziek. Zijn composities kenmerken zich door samensmelting van deze verschillende stijlen. Ze verlangen naar de Romantiek en zijn geïnspireerd door hedendaagse compositie-technieken. De jazz blijft nooit ver weg.

Erik Wolters is neuroloog

Was tot 2010 als hoogleraar gespecialiseerd in de ziekte van Parkinson verbonden aan de VU in Amsterdam, en tot nu toe aan het Universitair Ziekenhuis in Zurich, in combinatie met de ontwikkeling van stamcelonderzoek in Maastricht.

Nico Zimmermann is architect BNA

Naast zijn praktijk adviseert hij in diverse commissies over ruimtelijke, architectonische en erfgoed gerelateerde kwaliteit. Is mede-redacteur en auteur van Jellema boeken en publiceerde o.a. in Blad Forum over architectuur.

